

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y

Kiadó :
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenkilencedik évfolyam. IX. füzet. 1880. Szeptemberhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagság díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

A magyar tölgy.

Ismerteti : Sentei Adolf, aligazgató.

Tisztelt szaktársaim nagyobb része némi meglepetéssel fogja olvasni a czimfeliratot, mert arról, hogy Magyarországnak oly tölgyfája volna, mely méltán megérdemelné a fenti megnevezést és hazájának vallná Magyarország déli vidékét, kevés hir szalongott eddig át a Tiszán és Maroson túli körökbe, és magam is csak akkor vettem hírét, mikor felvidéki vándorlásaimból a Bánságba kerültem.

Bánáti erdészeink ugyan már régóta megkülönböztették ezen fanemet a többi tölgyfajoktól, és igen helyesen „ungar. Eiche“-nek keresztelték, sőt a vidék népe is, mely itt a román nyelvet beszéli, külön névvel tiszteli meg és „Girniczá“-nak nevezi, és habár e fanem a többi tölgyektől a törzs majdnem minden egyes részleteiben feltűnő eltéréseket mutat fel, mind-

amellett tartózkodással viselték magukat a magyar tölgy külön fanemnek való jelölése által, miután az „Erdei Növénytan“ könyveink(?) egyikében sem volt föltalálható, sőt valamennyi egyhangulag megegyezik abban, hogy az ismereres négy tölgy-fajon kívül (*Quercus pedunculata*, *robur*, *pubescens*, *cerris*) más tölgy, mint erdei fa nem fordul elő országunkban.

Itteni szaktársaim egyike ezelőtt egy évvel birtokába jutván dr. Kotschy Tivadar kiváló szorgalommal kiállított művének „Die Eichen Europas und des Orients“ ime abban, általános örömünkre, a magyar tölgyünket a valósághoz hiven lerajzolva és szintén találó illusztrációval ellátva (*Quercus Conferta*) Kitaibel név alatt mint külön fanemet elősorozva találjuk.

Ezóta itteni szaktársaimmal együtt, a magyar tölgyet behatóbb tanulmányozás tárgyává tévén, érdemesnek találok kutatásunk eredményét szaklapunkban közzé tenni, és habár még valamennyi e közleményhez megkivántató adatot nem birtam is megszerezni, nem akarom azt későbbi időre elhalasztani, már azért sem, mert közgyűlésünk ez évben a diszes Herkules-fürdőben lévén megtartandó, t. szaktársaink közül lehetnek többen, kik Temesvárról oda való utazásukban a lugosi tölgyerdők azon részeit is érinthetik, hol a magyar tölgy zárt erdőt képez, s ezért alkalmoszerűnek tartom e közlemény közzétételét a közgyűlést megelőzőleg azon reményben, hogy tisztelt szaktársaim elnézéssel leendnek az erre való elkészültség hiányából netalán becsuszó tévedésekért.

Nevezett természetbuvár művében következő leírást közöl a magyar tölgyről: „Magas, szép fa, terebélyes ágakkal és repedezett sötét kéreggel. Fialat ágai eleinte molyhosak, későbbben egészen simák, késő ősszel lehulló levelei bőrneműek, igen röviden száraltak, vagy egészen ülők, 5—8 hüvely hosszúak, hosszudad visszás tojásdadok, mély öblűek és karélyosak, karélyaik majdnem hasadtak. Felső részökön világoszöldek,

simák, és a főerek mentén pettyesek, alsó részökön halványabbak és kivált a főerek körül molyhosak; a nyél, valamint a levél hegye felé keskenyedő karélyok vonalzottak, tompák és épélűek, holott a közép karélyok hegyükön kanyargósak.

Porodás virága majdnem egészen sima, vagy csak alig pelyhes, 2 hüvelyk hosszú száron és rövid kocsányon ülő 6 vonalzott lándzsás, alapukon összenőtt, kívülről pelyhes, hegyükön hosszabb szőrökkel körülvett viráglevelekből áll. Az aljukon kevés szőrszállal körülvett himszálak a viráglevelek átellenében állanak és rövidebbek emezeknél. A hosszukás hímfejek hegyükön behorpadtak.

Termővirága gömbölyű, sűrűen molyhos, koszoruzva három, a virág tetején kiálló és legörbitett bibével.

Ülő magvaik 5—9 számban összecsoportosultak, egy éves éretűek.

A makkburok kehely alakú, molyhos és alól széles lándzsás, felfelé mindinkább hegyesebb és visszakanyarított pikkelyekkel fődött. A közép nagyságu makk kerülékes, hosszudag, a vége hegyzett, 2—3-szor hosszabb a csészénél és sima.

Ezen Kitaibel részéről helyesen mint külön fanem megállapított és Schultes „Flora von Oesterreich“ művében leírt tölgyfa a dasidrion csoporthoz tartozik. Ujabbi időben Grisbach, „Flora Rumelica“ nevű művében eme tölgyfanemet Quercus Aesculusnak tartotta.

Azon példány szerint, mely Lineé aláírásával a stockholmi növénygyűjteményben őriztetik, Quercus Aesculus, a Robur-féle csoporthoz van beosztva, melynek típusát a Quercus Sessiliflora képezi.

E szép fa Európának délkelet felé fekvő részeiben, nevezetesen: a Tiszán túl, Arad, Temesvár és az erdélyi vidéken általánosan el van terjedve és egész erdőket képez. Ugyszintén

található a Balkán-tartományokban, sőt Eubeában, valamint a Pelopon északnyugati részében is.

A fa, mely Erdélynek régi, a római időkből származó eltemetett bányáiban találtatott, ujonnan vágott fa kinézésével birt, miért is rendkívüli tartóssága miatt hajógyártásra kiválóan alkalmas lehet.

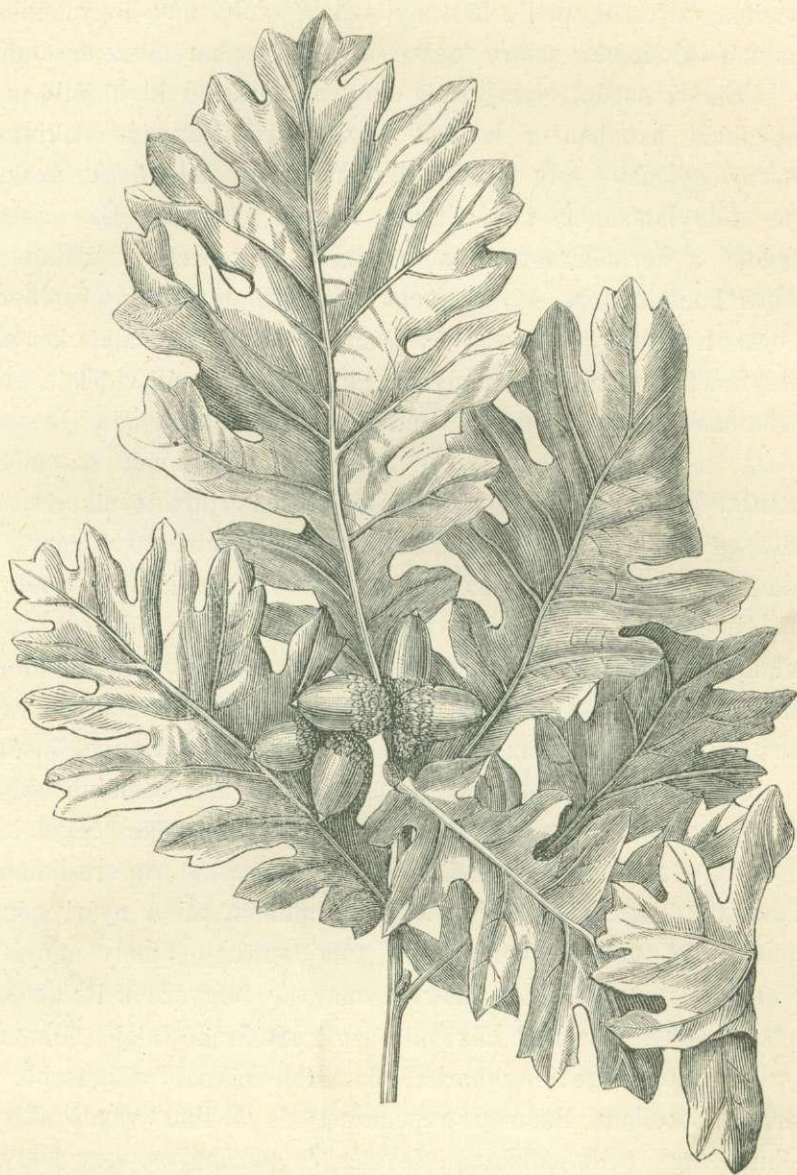

1-ső ábra.

A makk édes, úgy hogy azt némely vidéken, pl. Szerbiában emberek is eszik.“

Az itt előadottak tüzetesebb megvilágítására szolgáljanak ugyancsak Kotschy művéből átvett ábrák, melyek előbbije e fa virágait, míg a túllapon következő annak leveleit és magvát, utóbbit pedig fél nagyságban ábrázolja.

Kotschy eme leírásának kiegészítéséül a következő tartom fölemlitendőnek. A levélrügyek kúpalkuak, fiatal ága-

2-ik ábra.

kon álló oldalakon pelyhesek, hegyükön szőrösek. A levelek felrészre egészséges erős fákon nem világos, hanem sötétzöld

és sima, alrészök pedig halvány, szürkés zöld, úgy hogy lombzatának kinézése, színre nézve távolból a hársfához hasonlít.

Elkoreszosodott cserjeknél s egyes zárlaton kívül álló példányoknál azonban a levelek úgy színre, valamint alakjukra nézve egymástól oly eltéréseket mutatnak fel, hogy azokat más tölgyfajhoz tartozóknak lehetne tartani. És miután maguk a természetbuvárok egymástól eltérnek a „Robur“ csoporthoz tartozó tölgyfajok megállapításában és épen Kotschy *Quercus Aurea* és *Quercus Tozza* név alatt két oly tölgyfajmet sorol elő, melynek egyikét a Bánát vidékén előfordulónak jelzi, a déli Franciaországban honosodó *Quercus Tozza* levelei azonban épen nagyon hasonlítanak az előbb említett és részünkről *Quercus Confertának* tartott elkoreszosodott egyes példányokon talált leveleihez, nincsen kizárva a lehetőség, hogy a magyar tölgyön kívül az említett két tölgyfaj is előfordul a bánáti vidéken, miről, ha e föltevés valószínű, tisztelt szaktársaimat értesíteni el nem mulasztandom.

A makk, mely édes s 2—12 számban fürt alakban csoportosulva, mindég az idei ágak végén ül, valamivel kisebb és hegyesebb a roburénál és feltűnik sűrűen bemolyhosodott csészéje által. A magyar tölgy jó makktermő képességgel bír, úgy hogy majd minden másod évben bő makktermésre lehetne számítani, ha az idő előtt le nem hullana, mi a nyári hónapokban itt uralgó forróságnak tulajdonítható, mely annyival inkább kártékonyan hat, mert a magyar tölgyerdők itt kivétel nélkül kötött, nyáron át kőkeménységig kiszáradó talajon állanak.

A fa kérge sötétbarna, fiatalabb fáknál világosabb, a törzs hosszában finoman repedezett és sokkal vékonyabb a robur- vagy pedunculátánál, leveles és porhanyós, úgy hogy a kéreg kézzel lemorzsolható.

A fa törzse egyenes, hosszú száru és vaskos; termete a roburéhoz hasonló.

Ennek elősorolása után áttérek a magyar tölgy azon tulajdonságaira, melyek bennünket erdészeti szempontból érdekelnék, és melyeknél fogva e fanem erdészetünk fejlődésére kiváló értékkel és jelentőséggel bír.

A magyar tölgy a Maros, Temes és Béga völgyet övedző hegységeknek kevésbé lejtős, mély talaju előhegyeit foglalja el, és ezekben ugyan nem folytatólagos összeköttetésben, hanem a kidomborosodott terület alakjához képest, és a mint látszik, mint a melegebb éghajlatot szerető növény, inkább a délre fekvő, vagy a nap sugaraitól jobban ért emelkedettebb helyeken, és a dombok ormain fordul elő, ott egyszersmind zárt erdőket is képezvén.

A síkságon, egyes példányok kivételével, nem található, ép úgy a hegység azon előhegyeiben sem, melyek meredek lejtőkkel és kövecses vagy sekély talajjal, sziklás alappal bírnak.

A mocsáros talajt, mely a Bánság vidékén lapályosan elterülő, gyakran kidomborodott előhegyeken majd mindenütt az észak felé hajlott lejtőkön található, következetesen kerüli és a kocsános tölgynek engedi át.

Fejlődésre való feltételül tehát leginkább a talajnak bizonyos mélysége kívánatik meg, álljon az bármi nehéz kötött agyag, avagy más csekély termékenységgel bíró talajból; mert a magyar tölgy megelégszik a legsilányabb és legkiéltebb talajjal s még azon kopár és teljesen kimerített talajon is tenyészik, a hol a fűszál is csak teng. Fiatal korától kezdve eltűri a nap égető sugarait ép úgy, mint a nagy hideget, és megél a legcsekélyebb táplálék mellett; ezért nagy jelentőséggel bír kulturális szempontból hazánkban, hol minduntalan számos oly kopár területre találhatunk, melyek túlságos kihasználás és teljes kimerültség folytán egész terméketlenekké váltak; ily talajok termőképessé tételére alkalmasabb fanemet

a magyar tölgnél, meggyőződésem szerint, nem fogunk találni, és határozottan állítom, miszerint a magyar tölgy ezen talajnak az, mi az ákác a homoknak, és a fekete fenyő más fa tenyészésére nem alkalmas silány mésztalajnak.

Kiváló sarjhajtási képessége e mellett alkalmassá teszi a marha és emberek által szenvedett sérülések rövid idő alatti kigyógyítására.

Rovarpusztításoknak ritkán van kitéve, a mit constatálni alkalmam volt a mult években a Bánát vidékén előfordult hernyópusztításoknál, mely alkalommal a *Phalaena Bombix chrysothoea* és *dispar*-féle hernyók a kocsános tölgyerdőket teljesen lekopasztották, a magyar tölgyerdőket azonban nem bántották.

Egyáltalán állithatom, hogy a magyar tölgy sokkal kevesebb betegségnak van alávetve a többi tölgnemeknél, mi abból látható, hogy igen ritkán fordulnak elő aszonczok, daczára annak, hogy a magyar tölgyerdők a legsilányabb talajon állanak.

Ha tekintetbe vesszük, hogy hazánkban ép a tölgyfa tenyésztése veszit napról-napra mindinkább tért, miután a tölgyerdők többnyire oly talajon állottak fenn, mely ekemivelésre, vagy szőlő- és gyümölcs-tenyésztésre igen alkalmasak, nem csoda, sőt a dolog természetéből ered, hogy a népesedés terjeszkedésével igényeink és szükségleteink szaporításával és a mult években egymást követő csapások nyomása alatt, tölgyerdeink rohamos kihasználása, és a kivágott területek mezőgazdasági czélokra való felhasználása oly mérveket ölt, hogy ma már alig léteznek tölgyerdők az országban, sőt miután a tölgy az eredetileg elfoglalt területekből majdnem egészen kiszorított, alig létezik jó erdőterület, mely a tölgy tenyészésére maradt volna, és épen ezért itt az ideje, hogy a kedvező fekvésű, de túlságos kizsárolás által majd terméketlenné vált millió hold számára menő területek illető részei a tölgy

tenyésztése céljából elfoglaltassanak, mely célra nem ajánlhatom elegendő a magyar tölgy tenyésztését, nem csak azért, mert meg vagyok győződve a beerdősítés biztos sikeréről, hanem azért is, mert a magyar tölgy tenyésztésével szép zárlatu, jelentékeny faterméssel bíró erdőket nyerünk igen értékes haszon- és tűzifával.

A Bánát vidékén a magyar tölgy szintén csak oly helyeket foglal el, melyek feltétlen erdőtalajt, s mint már említém, annak egyik legterméketlenebb nemét képezik, minélfogva itt is mindazon területek, melyek vagy szándékosan, vagy hiányos gazdaság folytán újra be nem erdősültek, és bizonyos idő alatt földművelési célokra használtattak, már az első 10 év alatt olyannyira leszalottak termőképességökben, hogy azok csak legelőül, és hosszabb használat után csekély és figyelmet sem érdemlő haszonnal fölhasználhatók voltak. A talaj silányságának daczára, igen szép zárlatu, magas szálu és megfelelő évi növekvéssel bíró magyar tölgyállabok láthatók, melyek, ha zárlatuk teljes, a bő levélhullástól képződő korhadék kedvező hatása alatt magasabb korokban mindinkább megerősödnek.

A kincstári kerületekben jelenleg 80—90 évet túlhaladó magyar tölgyerdők nem fordulnak elő, miután az ezelőtt fennállott üzemmód szerint mindezen állabok mint sarjerdők kezeltettek, és többnyire már 60 éves korokban kihasználtattak. És habár az újabb időben életbeléptetett üzentervek szerint a szálerdőüzembe való átmenet mellett a forda a kocsános tölgygyel egyenlően 100 évre emeltetett, mely forda mellett a kocsános tölgyerdőkben 50—80 cmtr. vastag törzsek neveltetnek, ennélfogva a magyar tölgnél is az eddiginél vastagabb törzsekre lehet számítani, nézetem szerint annak idejében 120 évre lesz emelendő, mely korban a magyar tölgy kivétel nélkül már oly méreteket érend el, melyeknél fogva bárminemű haszonfára alkalmas leend.

Záradékul még egynéhány szó a magyar tölgy használhatóságáról. Mint tűzifa jóval felül áll a kocsántalan és kocsános tölgyön, oly annyira, hogy a vidéken a magyar tölgyből készített dorongfát többre becsülik, mint a kocsános tölgyből készített hasábfát, és nagyon közeledik a cserfához, sőt a magasabb fekvésű erdőkből kihasznált tűzifa keresettebb az északi oldalakon nőtt cserfánál; a mi részint annak tulajdonítható, hogy a magyar tölgy fája, valamint kérge, mely utóbbi, mint már említém, nagyon vékony, hamarabb szárad ki, mind a vastag kérgű, sokkal nehezebben és csak fődött helyen kiszáradó cserfa, mely égésnél a benne lévő nedvesség kigőzölgése, illetőleg az elpárolgásra igényelt nagyobb hőmérsék felemésztése folytán tüzierejének egy részét veszíti. Mily hamar megszárad a magyar tölgy fája, abból is látható, hogy a levágott és kéreggel együtt egy éven át fekvé maradt törzsek annyira megkeményednek, hogy azok közönséges fejszékkel meg nem munkálhatók, mely körülménynek tulajdonítható az is, hogy a magyar tölgy mint tüzi- és épületfa rendkívüli tartóssággal bír.

Vizi és szárazon szabadon álló építményeknél tapasztaltott, hogy a magyar tölgy 2—3-szor annyi tartóssággal bír, mint a kocsános tölgy, szükséges azonban, hogy a levágott törzs ne azonnal dolgoztassék fel, hanem kérgében hagyassék egy pár hónapon át.

Lugos és Facset vidékén magyar tölgyből készített hid- és malomczölöpök kétszer annyi időn át tartottak, mind az ugyanazon hidakon kocsános tölgyből beépített czölöpök. Bebizonyult továbbá, hogy magyar tölgyből készített sövény és szőlőkarók már 30 év óta állanak és még jelenleg is épek, holott a kocsános tölgyből készültek már másodizben kicseréltettek.

Műszaki czélokra s mindazon építkezésekhez, melyek az elemeknek kitéve, gyorsabb korhadásnak indulnak, a nép előszeretettel alkalmazza a magyar fölgy fáját.

Nem szenved kétséget az is, hogy a magyar tölgy kiváló rönköfát ad; miután azonban az itteni állabok, mint már említém, alig 80 évesek, nem bírnak oly méretekkel, melyek a fűrésznél való feldolgozásra megkívántatnak.

Felemlitendőnek vélem azonban, hogy Lugos és Facset vidékén a vizimalmokban és gátaknál csakis magyar tölgyből készített deszkák használtatnak.

Haszonfára való alkalmazásnál egyedüli hátránya száraz állapotban való keménysége, csekélyebb hasadákonysága és rugékonysága, mely a magyar tölgyet dongakészítésre, vagy kerékgyártói, avagy finomabb asztalos munkára alkalmatlanná teszi.

A magyar tölgy elősorolt előnyeivel szemben és azon elvnel fogva, hogy a világon tökéletesség nem létezett, megbocsátható ennek sok jó oldala mellett eme hiánya, s csak azt kívánhatjuk, hogy a magyar tölgy, nevéhez illőleg, honunkban minél tágasabb területet foglalván, nevét és jó hírét az ország határán túl is kivívja.

Erdők átalakításával összekötött felújítási- és mezőgazdasági műveletek.

Irta: Fürster Péter, urad. erdőmester.

A nálunk szokásos erdőtarolás és felújítás módját e lapok t. olvasóival megismertetni kívánván, különös öröömre fog szolgálni, ha csekély leírásomból t. szaktársaim valami jót s talán szakunk közös érdekében némi előnnyel felhasználható találándnak.

Leírásommal azonban csak a legszűkebb határok között kívánok maradni, s csupán annak közlésére szoritkozom, a mit fontosnak és szükségesnek tartok arra nézve, hogy az egészről helyes ítélet legyen alkotható. Főleg pedig a gyakorlati eljárás

és az alapelvek, melyek követése mellett működésünk felmutatható szerény eredményét elértük, képezendik alábbi közleményem tárgyát, alkalmat nyujtván ezzel szaktársaimnak, hogy az előadottakat megvizsgálva, a jót és elfogadhatót az értéktelentől különválasszák.

Nálunk a felújításokat mindig erdőirtások előzik meg, kivéve a hol a birtoktestek kikerekítése végett réteket, vagy szántóföldeket kell erdőkké változtatnunk.

Az erdőirtásnak többféle indokai vannak, melyek közül azonban e helyütt ismét csak azokat emlitem meg, melyekből azon erős meggyőződést meritettem, hogy irtás nélküli erdőgazdasággal jövőben az igazi célt el nem érjük.

A mi erdeink itten legnagyobbbrészt elegyes fanemekből, névleg tölgy-, bükk-, hárs- s szórványosan cseresnyefákból, nyárfákból sat. állottak, úgy, hogy némely részekben az egyik, másutt pedig a másik fanem volt társai fölött az uralgó. De minden részben erős alfanövedék fordult elő, mely a cserjék különféle nemeiből, leginkább pedig csenevész gyertyánfabokrokból állott, melyek a legelő marhák által gyakran lerágattak.

A fanemek elegyaránya azt sem engedte meg sehol, hogy bármely tarolási mód alkalmazása mellett is tölgyes előállítása lehett volna kilátás.

Magtermő tölgyekben vetővágást intézni oly célból, hogy ezekről a szükséges magot nyerjük, egyszerűen azért nem lehetett, mivel e nemű anyafák nem voltak.

Magot szórni, vagy foltonként vetni, a tarvágások helyein czéltalanság lett volna, mert bizonyos volt, hogy az ily helyeken gyorsan elhatalmasodó alnővényzet a kikelő fiatal csemétéket nem engedte volna felcseperedni.

Az ültetés felette költséges s mindamellett sem vezethet a tölgytenyésztésnek ezen módja a kívánt célhoz. A zárlat is különböző volt, helyenként jobb, helyenként silányabb, sőt

nem ritkán kétes volt még a korosztályok meghatározása is, mert az e tekintetbeni arányt megzavarta az egy időben félig-meddig behozott szálaló üzem, valamint a hamuzsírforrás, melyhez ismét részint a legöregebb, részint a középkori fák használtattak ki, s a kiszedett törzsek helyén más egyedek utánnövése gyengén történt.

Gyakran nagymérvű csúcsaszály mutatkozott a még éppen nem öreg állabokban is, a miből következtetni lehetett, hogy a második, sőt gyakran harmadik sarjgeneráció élt már ugyanazon tuskón és gyökeren, s ez önként érthetőleg, már kimerültebb és erőtlenebb volt, semhogy a törzsnek azt nyujthatta volna, a mit ez önfentartása céljára a földből igényelt.

A fiatal állabok jelenleg legnagyobb részét gyertyánfából állanak, s kétségtelen bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy a hol olyan tölgyerdők taroltatnak le, melyek alatt az alnövedéket, bár csekélyebb mennyiségben is, bükk képezi, ezen fanemű utónövedék foglalja el a tért.

A most említett s az erdőgazdaságra nézve már magukban is eléggé hátrányos elegyarányok mellett, számos kisebb-nagyobb kiterjedésű tisztások is fordultak elő.

Mindezek együttvéve oly gazdálkodás behozatalára kényszerítettek, mely mellett jövőben úgy a nagyobb mennyiségű anyagtermeléssel, valamint az országrészünknek leginkább megfelelő fanemek tenyésztésével leginkább biztosítottnak látszott a jövedelem.

Hogy ezt elérhessük, arra kell törekednünk, hogy a bükket kiküszöböljük, mert ezen fanem nálunk csekély növedéket nyújt s ez is csak mint tűzifa, még pedig ezen fadús vidéken igen csekély áron értékesíthető; mellékhasználatával sem járul a jövedelemhez semmivel, s így egészben is vajmi kevés hasznot hajt.

Ez okból nálunk azon elv állítottatott fel, hogy minden erdő

kiirtandó és tölgygyel ujitandó fel, mivel csak ily módon lehetséges az erdőt a czélnak megfelelőleg, tökéletesen átalakítani.

Az irtási vállalatnál nincs semmi ok idegenkedni és tartózkodni, mert korántsem jár az oly sok és nagy nehézséggel, mint gyakran képzelik. Az egészhez erős akarat, ügyszeretet s szorgalmas felvigyázás kell, hogy a munka rendesen hajtassék végre, s a talaj mindjárt az első évben és pedig legkésőbb áprilhó 10-éig a mezőgazdasági használatra teljesen előkészítettessék; végül bizonyos pénzelőleg, mely azonban nem megvetendő kamataival együtt rövid időn megtérül.

Az irtás költségei szlavoniai (2000 \square öles) holdanként körülbelöl 55 frtra mennek, mihez a vágás kitisztítására sat. még 18 frtot lehet számítani.

Ezen kiadás nem fog nagynak tűnni, ha szembe állítjuk az irtásból folyó előnyökkel, névszerint :

Az irtás által a tuskókat és gyökereket is kihasználván, a nyert famennyiség természetesen nagyobb, mint bármely más tarlasztási mód mellett, s azonkívül legott bekövetkezik a talaj előnyös hasznosítása. Ezen talajhasználatot pedig mindig és igen jó áron fizetik, mert a jól végrehajtott irtással nagyon jó terményföldet nyerünk, mely állandó termőerőben marad.

Egy hold ilyen földért az első évben, midőn dinnyetermesztésre használható, 30—40 frtot fizetnek, s az arra következő években is szivesen megadják holdjáért a 12—20 frtot.

Ha 10 évi mezőgazdasági használatot teszünk fel és a főntebbi jövedelmeket együtt vesszük, évenkénti és holdanként bérjövedelem fejében nyerünk $12 + 20 = \frac{32}{2} = 16$ frtot; 9 éven át tehát $16 \times 9 =$ 144 frt.

Egy év alatti dinnyetermesztésért 35 „

Összesen 179 frt.

Levonva ebből az irtási költségeket = 73 „

Marad . 106 frt.

Ez elosztva a 10 évre, esik egy év alatt egy holdra 10 frt 60 kr.

Azt sem szabad azonban felednünk, hogy azon időre, a míg a talaj ekként más művelési célokra használtatik, az évi átlagos fanövedéket, vagyis annak értékét a talajjövedelemből le kell vonnunk.

Ezt azonban nem veszem számításba, mert ez általában nagyon viszonylagos s a kezelési költségekkel és adóval együtt is alig tenne 4 frtot. A kezelési költségek és adó azonban mindenik művelési módnál előfordulnak s ennél fogva a jövedelem általuk kevés változást szenved. A talaj jövedelmezőbb használata esetében az adó valamivel nagyobb lesz, a mi azonban az államra nézve hasznos s a birtokos által könnyen elviselhető.

A horvát törvény értelmében szorosán véve csak 5 éven át volna ugyan szabad az erdőtalajt más művelési célokra használni, de magában a törvény függelékében meg van jegyezve, hogy oly esetekben, midőn különös körülmények szükségesnek és előnyösnek tüntetik fel s az összes erdőállomány hátrányolása nélkül történhetik, az erdőbirtokos ebbeli kérelmére az említett határidő meghosszabbítható. Jelen esetben a jobb jövedelem elérése és az erdő jövő állagának meg nem rövidítése elégséges indok arra, hogy a szóban lévő használati idő meghosszabbítása eléressék.

Nem akarom mondani, hogy vidékünkön általában igen sok az erdő, noha helyenként fenforog ezen eset is; de ugylátszik, hogy az anyagkészlet igen sok, mert ugynevezhető végeladások vannak napirenden, melyek természetes következménye, hogy a faárak minimumra süllyednek s ezzel az erdők jövedelme is erősen megcsökken.

A fa jelenlegi értéktelenségének azzal lehetne jövőre elejét venni, ha a viszonylagos erdőtalajon álló erdők 10% -a

fokozatosan kiirtatnék s 10 évi mezőgazdasági használat után erdősíttetnék fel ismét.

Az anyagtermelés kevesbitése mindenesetre előnyös befolyással volna a faárrakra, míg a mezőgazdasági használat az erdőbirtokosnak jövedelmet nyújtana, azonkívül egy egész fordaszak alatt a több száz éves erdők túlságosan nagy anyagkészlete kevesbítették s okszerűen felújított erdők állának elő.

Ekként képzelem én az itteni erdőgazdaság átalakítását s ennek elérésére törekszem.

A jelenlegi csekély faárak mellett talajhasználattal állítani elő jövedelmet; rendszeres felújítással az összes erdőterületet nemcsak fentartani, hanem azon olyan erdőt állítani elő, mely az erdőhöz kötött követelményeknek jövőben megfeleljen és rendes fahasználatot biztosítson. Ezek azon okok, melyek engem a teljesen meg nem felelő erdők kiirtására és átalakítására indítanak.

Az átalakítás a következő felújítással történik:

Az irtásnak és ezt követő mezőgazdasági használatnak természetes következménye, hogy a famagvak bevetése őszszel a felszántott s gabonával már bevetett talajon történik.

Gyakran, sőt a legtöbb esetben a makkvetés megkezdésekor a mezőken már zöldellik a gabona. De azért nincs ok tartani attól, hogy a barázda huzása által a vetésben nagyobb kár okoztatnék. Ezen kár valóságban nem oly nagy, mint a minőnek első pillanatra vélnők.

A munka megkezdése előtt meg kell határoznunk, hogy a bemivelés négyszögű kötelékben, vagy sorosan történjék.

A négyszögű makkvetést kevésbé lehet ajánlani, mint a sorost, mert amannál nehezebb az utánjavítás mint a sorokban, s azonkívül több mag szükségeltetvén, költségesebb is, végül a csemeték közötti használatot nem engedi meg.

A soros mivvelésnél mindenekelőtt a sorok távolsága határozandó meg, melynél azon lényeges kérdés lép előtérbe, hogy elég szerencsés helyzetben vagyunk-e az ültetést kézimunkával végeztethetni, vagy pedig ugy ennél, valamint a későbbi megmunkálásnál az ekét kell használnunk.

A hol elegendő kézimunka erővel rendelkezünk, ennek alkalmazása mellett a munkát mindenesetre szebben és gondosabban vihetjük keresztül, s ilyen esetben 2 méter sortávolságot lehet kitüzni.

Ellenben ha kézimunkásban szükség van, mely eset éppen nálunk is fenforog, s a minek következtében én is kénytelen voltam ezen munka keresztülvitelét ekével kísértetni meg, akkor mindenesetre előnyt kell adnunk a vetéssorok $2\frac{1}{4}$ méternyi távolságának.

Kézimunka mellett minden egyes csemetével külön, és kiméletesen lehet elbánni, míg a sorok közé bocsátott eke munkája minden tekintetben kevésbé pontos és kiméletes s csakis egyenes sorok között és a legnagyobb elővigyázat mellett felelhetünk meg e tekintetben a követelményeknek.

Engem a szükség az ekével való mivvelésre kényszerített, s ennélfogva csak ezen mód közelebbi ismertetésére szoritkozom, melynek gondos és szorgalmas alkalmazásával kielégítő eredményt értem el.

A 7 láb távolban kitüzendő sorok pontos és egyenes megvonására kiváló gond fordítandó, mert ettől függ a lehetősége annak, hogy a csemetesorok közé ültetendő terményt annak idején az ekével megművelhessük.

Ha a sorok nem egészen egyenesek, lehetetlen azok között az első években a csemeték nagyobb károsítása nélkül szántani; mert a csemeték ekkor még kicsinyek és nehezen láthatók, s tudvalevőleg az eke nem kezelhető olyan könnyen, hogy azzal minden kisebb kitérés eszközölhető volna.

A sorok egyenes húzására legegyszerűbb és biztosabb mód, ha a vonalat néhány jelző czövekkel kitüzvén, az irányban egy mérőlánczot húzunk végig. A láncz oly nyomot hagy maga után, melyet úgy a lovak vezetője, valamint az eke kormányosa könnyen és biztosan követhet s így zsinóregyenesre lehet húzni a barázdát.

A barázda meghuzására könnyü ekét vagy kultivátort kell kormánydeszka nélkül használni azért, hogy csak keskeny és sekély barázda vonassék. Ebbe vetjük azután a magot.

A makk bevetésénél figyelemmel kell eljárni és szorgosan ellenörkődni, mert a makk helyes elosztásától és egyenlő mélységétől függ a keletkező állab zárzata. Mi a bevetés után rendszerint bejárjuk a sorokat, a midőn megítélhető, hogy a munka helyesen vitetett-e véghez, s csak azután következik a mag betakarása, a mi legegyszerűbben és gyorsabban a gereblye segítségével történik. A gereblye ezen munkára nemcsak hogy könnyü kezeltetésénél fogva legalkalmasabb, de azzal egyszersmind a földet ismét ki lehet egyenetni s a netán előjövő göröngyöket könnyen szétzúzni; emellett egyik kiváló előnye még, hogy azzal a területen lévő gazdasági vetemény legkevesbbé károsittatik.

Ezen vetési mód a legegyszerűbb, gyorsabb, olcsóbb és legbiztosabb, mert egy (2000 □ öles) holdnak 7 lábos sortávol mellett való illetén bemivelésére, névleg a sorok kijelölésére és lánczhúzásra $\frac{1}{3}$ -ad kézi napszám, a barázdák meghuzására $\frac{1}{7}$ -ed ekenapszám és a szükséges 4 mérő makk bevetésére és betakarására 2 kézi napszám elégséges, mely utóbbiban benne értetik a soroknak kissé letaposása is, a mi azért szükséges, hogy a makkok mégis egy kissé bennebb nyomuljanak s az egerek által se legyenek oly könnyen fedezhetők.

Költségesebb a makk beültetése, ha az ekét és gereblyét esős idő miatt, vagy bármi más okból nem használhatjuk s az ültetést kifeszített zsinór után kézzel való dugdosással kell teljesítenünk. Ezen eljárásnál egy 20—25 cm. hosszú és 4 cm. vastag ékalakuan hegyezett fát használunk, melynek segélyével a földet gyengén felemeljük és a makkokat 7—8 cm. távolságban egymástól behelyezzük. Az ilyképeni ültetésre 2000 □ öles holdanként 8—9 napszám szükségeltetvén, mint fentebb említettett, drágább ugyan a munka, de azután szebb is, mert rendes felvigyázat mellett a makkok pontosan a zsinór mentén dugdosatnak be, s így a csemeték a sorban egyik a más után állva, képeznek egy egyenes vonalat, míg az eke után való vetéssel szintén egyenes sort tüntetnek ugyan elő, de mégis eshetnek egymás mellé is.

Ezen ültetési módok azért is legbiztosabbak, mert a makk ilykép a földben legjobban védve marad, és a valamivel korábban, például ápril havában kikelő csemeték a védnövény oltalma alatt kevésbé lesznek a késői fagyok károsításának kitéve.

Lehet ily módon a makkot repce, búza, rozs vagy árpa közé ültetni, a nélkül, hogy az említett gazdasági növények káros befolyásától tartanunk kellene, csakhogy mellőznünk kell mindenféle kaszáló, vagy arató gépet, s tisztán csak a sarlót szabad használnunk, mivel ezzel csak némi vigyázat mellett is alig fog a csemetékben tett kár 4⁰/₀-ra menni.

(Folytatása következik.)

A légszáraz fa tömeg- és súlyvesztesége.

Közli: S o l y m o s Gyula, erdőfelügyelő.

Böhmerle Emil erdőmérnöki segéd által tett és „Das waldtrockene Holz in Bezug auf dessen Festgehalt und Gewicht im Raummasse“ című kis füzetben közölt kísérletek eredményeit szaklapunkban azon okból óhajtám közölni, mert az adatok úgy tudományos, valamint gyakorlati szempontból egyiránt fontossággal bírnak. Szerző magyarázó szöveget is csatol füzetéhez, mely a következő :

Mintán az adatok használhatósága tekintetéből kívánatos, hogy a kísérletnél mindazon lényegesebb körülményeket ismerjük, melyek a fának súlyát módosítják, u. m. : termőhely és fekvés, a fának kora, a döntés ideje sat., indítva éreztem magamat jelen rovatos kimutatásokat a nyilvánosság elé bocsátani.

Kísérletem a bükk (*Fagus sylvatica*), gyertyán (*Carpinus Betulus*), jegenyefenyő (*Abies pectinata*) és feketefenyő (*Pinus Austr. v. Laricio*) némely választékaira terjedett ki.

Nem tekintem korántsem a műtétet bevégzett egésznek. Észleletem kiválóan azon czélból történt, hogy a most ejtett és légszáraz (waldtrocken) fának tömtartalmi különbözetét meghatározzam, vagyis azon tömegveszteséget, melyet frissen döntött fa mutat akkor, midőn hosszabb időn át a levegő befolyásának ki volt téve. Légszáraz (waldtrocken) nagyon általános és nem tudományos elnevezés. Az időjárás minőségétől függ, vajjon a fa bizonyos idő alatt többé vagy kevésbé szárad-e ki és a légszáraz fa nedvességi mérve feltételezve leend különben is mindenkor a levegő nedvességi állapotától. Hogy tehát ilyen kísérlet szabatos legyen, lényeges figyelemmel kellett lenni mindazon tényezőkre, melyek a fa kiszáritására befolyanak.

Ezen feltevésből kiindulva, igyekeztem oda irányult, hogy a kísérlet alá vett őlrakatok a metszési lappal az uralgó léghuzam irányában legyenek elhelyezve, és hogy minden rakat talpakon álljon.

A gyűjtött adatoknak csak futólagos megtekintése is arra mutat, hogy a tömegapadás egy év lefolyta alatt aránylag csekély, holott a súlyveszteség elég tekintélyes.

A tömegkülönbözet azért lényegtelen, mert a kiszáradás folytán beállott tömegkisebbedés az egyes hasábokon létrejött tetemesb repedések következtében történt tömegszaporodás által ugyszólván ki lett egyenlítve. Elvnek tekintendő tehát a gyakorlati életben, hogy a fának légszáraz állapota a rakatnak tömtartalmára — az ürben — kevés befolyással bír.

A tömegkülönbözet a fris vágatu és légszáraz fa között a gyertyánnál (I-ső osztályu hasábnál 0·028, 0·019, II-od oszt. hasábnál 0·010, dorongfánál 0·0011 tm.), a választék átlagában 0·017 tm.; a büknél (haszon és műszer hasáboknál 0·014 tm., I-ső osztályu hasáboknál 0·027, 0·014, 0·017, 0·006, 0·0015, 0·010, 0·007, 0·005, 0·027 tm., II-od oszt. hasáboknál 0·017 tm., dorongfa 0·010, 0·007 tm., rőzse 0·007 tm.), az összes választékok átlagában 0·014 tm., és a jegenyefenyőnél (I. oszt. hasáboknál 0·004, 0·007, 0·009, 0·010, 0·010, 0·003, 0·006, 0·022, 0·006, 0·014, 0·006 tm., II-od oszt. hasábokoknál 0·008, 0·010, 0·012, 0·006, 0·031, 0·007 tm.), az összes választékok átlagában 0·010 tm.

Kitűnik ebből, hogy a gyertyán mutatja a legnagyobb tömegapadékat, utána a bükk, a legcsekélyebbet pedig a jegenyefenyő. Eszerint meg van czáfolva azon még ma is eléggé elterjedt nézet, hogy a lágy fanemek jobban összeaszna, mint a kemények, a mint ezt különben dr. Hartig T. „Ueber das Verhältniss des Brennwerthes verschiedener Holz- und Torfarten usw.“ című munkájában is bebizonyítja.

Böhmerle megfigyelte egyuttal néhány száz ürköbméter fánál az ölmagassági apadékot, és azt találta, hogy ez egy év lefolyta alatt 1.5—3 ctm. teszen. Összehasonlítva a fentebivel, hol a tömegapadékot egész lényegtelennek találta, ez ellentmondásként tűnik fel, melynek magyarázatát úgy adja, hogy a hasábok önsúlyoknál fogva jobban egymáshoz szorultak. Megjegyzendő, hogy a rakatoknak hossziránybani kiterjedése nem volt lehetséges, miután az oldalkarók kellően megvoltak erősítve.

Végül megemlíti, hogy a tömegapadék xylométer és a súlyvesztés meghatározása kitűnő szerkezetű tizedes mérleg segítségével lón eszközölve.

Midőn Böhmerlének azon gond- és fáradsággal összeállított kísérleteit a következő táblázatok segítségével részletes keresztülvitelében bemutatom, teszem ezt azon föltevés mellett, hogy némely gyakorló erdészben talán érdekeltséget kelt ezen tárgy és indítva érzendi magát az, kinek keze ügyében lesz, hazai fáinkkal is kísérletet tenni.

Ha a kincstári erdészterén megindított meteorologiai észleletekkel kapcsolatba hozatnék egy ily kísérlet, becsebb adatokat eredményezne az ittenieknél, miután két hathatós tényező, ugymint: a légnedvesség és az évi átlaghőmérsék tekintetbe vétele mellett történhetnék meg.

Megemlítendőnek tartom még, miszerint kívánatos, hogy az, a ki a súly- és tömegvesztés meghatározására vállalkozik, ezzel egyetemben a fák tartósságát is tanulmánya tárgyává tehetné.

A xylométer — mint Böhmerle mondja — 60 forintba, a tizedes mérleg 49 tallérba került.

Bükk (Fagus sylvatica).

Választék	A vizsgálat alá vett ürköbméterek (aszréteg nélkül)							1 ürköbméter ad aszréteg nélkül átlagban				Jegyzet.		
	száma	hasáb, dorong darabjában	most ejtett			légszár az			hasáb, dorong darabjában	most ejtett			légszár az	
			a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.	a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.
Műszer és haszon hasáb	1	54	1875. máj.	0.731	713.2	1876. máj.	0.717	560.8	54	0.731	713.2	0.717	560.8	Egyenes, sima, erős, szellős helyen.
I. oszt. hasáb	1	47	1875. máj.	0.645	.	1876. máj.	0.618	506.8	47	0.645	.	0.618	506.8	" " " " "
"	1	51	"	0.706	.	"	0.692	521.3	51	0.706	.	0.692	521.3	" " " " "
"	1	49	"	0.682	659.5	"	0.665	523.1	49	0.682	659.5	0.665	523.1	" " " " "
"	1	47	"	0.708	.	1876. jun.	0.702	587.3	47	0.708	.	0.702	587.3	" " " nedves árnyék.
"	1	48	"	0.645	.	"	0.630	506.1	48	0.645	.	0.630	506.1	" " szellős hely.
"	1	57	"	0.653	.	1876. máj.	0.643	495.5	57	0.653	.	0.643	495.5	" " gyenge, napon.
"	4	191	1875. jun.	2.660	.	"	2.631	2287.4	48	0.665	.	0.658	571.9	" " erős, nedves árnyék.
"	4	201	"	2.682	.	"	2.664	2293.5	50	0.671	.	0.666	573.4	" " " " "
"	1	48	"	0.705	671.1	"	0.678	562.3	48	0.705	671.1	0.678	562.3	" " " " "
"	15	739	"	10.086	.	"	9.923	8283.3	49	0.672	665.3	0.662	552.2	" " " " "
II. oszt. hasáb	1	59	1875. máj.	0.648	.	1876. máj.	0.644	543.1	59	0.648	.	0.644	543.1	" " gyenge nedves, árny.
"	1	56	"	0.660	.	"	0.635	533.2	56	0.660	.	0.635	533.2	Sima, facsart, szellős hely.
"	2	122	1875. jun.	1.396	.	1876. jun.	1.346	1048.8	61	0.698	.	0.673	524.4	Egyenes, sima, " "
"	4	237	"	2.704	.	"	2.625	2125.1	59	0.676	.	0.656	531.3	" " " " "
III. oszt. hasáb	1	44	1875. jun.	0.622	.	1876. jun.	0.605	523.0	44	0.622	.	0.605	523.0	Görbe, göcsös.
Dorong	2	141	1875. jun.	1.240	.	1876. jun.	1.221	971.2	70	0.621	.	0.611	485.6	Egyenes, sima, erős, szellős hely.
"	1	69	"	0.637	631.8	"	0.630	487.2	69	0.637	631.8	0.630	487.2	" " " " "
"	3	210	"	1.877	.	"	1.851	1458.4	70	0.626	631.8	0.617	486.1	" " " " "
Rózse	1	149	1875. jun.	0.418	397.3	1876. jun.	0.411	353.0	149	0.418	397.3	0.411	353.0	Sima, csavart, szellős hely.
Tömfa	24	.	"	16.020	.	"	15.721	12950.6	.	0.668	668.9	0.655	539.6	" " " " "

Gyertyán (Carpinus Betulus).

Választék	A vizsgálat alá vett ürköbméterek (aszréteg nélkül)							1 ürköbméter ád aszréteg nélkül átlagban				Jegyzet.		
	száma	hasáb, dorong, darabszám	most ejtett			légszárász			hasáb, dorong, darabszám	most ejtett			légszárász	
			a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.	a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.
I. oszt. hasáb	1	46	1875. máj.	0.686	726.8	1876. máj.	0.658	568.6	46	0.686	726.8	0.658	568.6	Egyenes, sima, napos hely.
"	1	46	"	0.634	667.1	"	0.615	530.5	46	0.634	667.1	0.615	530.5	" szellős helyen.
	2	92	.	1.320	1393.9	1876. máj.	1.273	1099.1	46	0.660	697.0	0.637	549.6	
II. oszt. hasáb	1	54	1875. máj.	0.578	623.5	1876. máj.	0.568	481.6	54	0.578	623.5	0.568	481.6	
Dorong	1	107	1875. máj.	0.561	585.1	1876. máj.	0.550	474.1	107	0.561	585.1	0.550	474.1	" gyenge, napos hely.
Tömfá	4	.	.	2.459	2602.5	.	2.391	2054.8	.	0.615	650.6	0.598	513.7	" sima, nedves árnyék.

Termőhely és állableírás.

A tengerszín fölötti abszolút magasság 457 m., csekély lejtőzög mellett észak és délnek dől. Kisebb vízenyős terület kivételével jó minőségű homok és kötőmellekkel kevert elég üde és mély agyagtalaj. Részletenként sűrű bükkutánnövénnyel. Az erdőgazdaságnak multban ejtett tévedései miatt az állab idősb csoportokat képez, körülbelül 100 éves átlagkorral. Növedék és zárlat közepes jóságú. Faelegyarány: bükk 0.7, jegenyefenyő 0.2, gyertyán 0.1, azonkívül éger és nyír.

Jegenyefenyő (Abies pectinata).

Választék	A vizsgálat alá vett űrköbméter (aszréteg nélkül)							1 űrköbméter ád aszréteg nélkül átlagban				Jegyzet.			
	száma	hasáb, dorong darabszám	most ejtett			légszáraz			hasáb, dorong darabszám	most ejtett			légszáraz		
			a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.	a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.	
I. oszt. hasáb	1	42	1875. máj.	0.700	620.1	1876. máj.	0.696	471.8	42	0.700	620.1	0.696	471.8	Egyenes, sima, erős, nedves hely. " " szellős helyen. " " napos helyen. " " szellős hely. " " erős, napos hely. " " " szellős hely. "	
"	2	67	1875. jul.	1.343	.	"	1.330	895.8	34	0.672	.	0.665	447.9		
"	2	68	"	1.364	.	"	1.345	774.1	34	0.682	.	0.673	387.1		
"	2	78	"	1.307	.	"	1.287	857.3	39	0.654	.	0.664	428.6		
"	1	41	"	0.656	.	"	0.646	379.4	41	0.656	.	0.646	379.4		
"	2	92	"	1.362	.	"	1.356	934.5	46	0.681	.	0.678	467.3		
"	2	82	"	1.343	.	1876. jun.	1.332	944.1	41	0.672	.	0.666	472.1		
"	1	42	"	0.651	.	"	0.629	395.5	42	0.651	.	0.629	395.5		
"	2	81	"	1.354	.	"	1.342	940.4	41	0.677	.	0.671	470.2		
"	1	42	"	0.659	.	1876. máj.	0.645	411.7	42	0.659	.	0.645	411.7		
"	2	88	"	1.285	.	"	1.274	918.4	44	0.643	.	0.637	459.2		
"	18	723	.	12.024	.	.	11.882	7923.0	40	0.668	620.1	0.660	440.2		
II. oszt. hasáb	2	87	1875. jul.	1.238	.	1876. máj.	1.222	736.9	44	0.619	.	0.611	368.5		Egyenes, erős, göesös, napos hely. " sima, gyenge, szellős hely. "
"	2	102	"	1.251	.	"	1.232	883.4	51	0.626	.	0.616	441.7		
"	1	58	"	0.655	.	"	0.643	438.7	58	0.655	.	0.643	438.7		
"	2	112	"	1.340	.	"	1.327	916.9	56	0.670	.	0.664	458.5		
"	2	107	"	1.368	.	"	1.306	933.8	54	0.684	.	0.653	466.9		
"	1	55	"	0.645	.	"	0.638	407.7	55	0.645	.	0.638	407.7		
"	10	521	"	6.497	.	.	6.368	4317.4	52	0.650	.	0.637	431.7		
Tömfá	28	.	.	18.521	.	.	18.250	12240.4	.	0.661	.	0.652	437.2		

Tengerszin feletti magasság 540 m. A kísérlet helyét egy délnek dülő lejtnek felső része képezé, helyenként meredek (25°), mely szakadásokkal általmetszett. Homokpalán mély és televénydús, helyenként sovány agyagtalaj. Részben túlélt, elég jó zárlatu, körülbelül 120 éves állab. Faanyagarány: bükk 0.9, jegenyefenyő 0.1.

Feketefenyő (Pinus austr. v. laricio).

Választék	A vizsgálat alá vett ürköbméterek (aszréteg nélkül)							1 ürköbméter ád aszréteg nélkül átlagban				Jegyzet.		
	száma	hasáb, dorong darabszám	most ejtett			légszárász			hasáb, dorong darabszám	most ejtett			légszárász	
			a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.	a vizsgálat ideje	tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.		tömtartalom tm.	súly kg.
Műszer és haszon hasáb	5	126	1876. aug.	3-900	3343.6	1877. okt.	.	2819.5	25	0-780	668.7	.	563.8	Egyenes, sima, erős, szellős hely.
Műszer és haszon hasáb	5	.	"	.	.	"	.	2625.0	525.0	" " " napos hely.
	10	5444.5	25	0-780	668.7	.	544.5	
I. oszt. hasáb	4	114	1876. aug.	2-916	2404.5	1877. okt.	.	2049.9	29	0-729	601.1	.	512.5	" " " szellős hely.
"	2	.	"	.	.	"	.	942.4	471.2	" " " napos hely.
"	5	.	"	.	.	"	.	2382.5	476.5	" " " " "
"	2	.	"	.	.	"	.	1050.3	525.2	" " " nedves árny.
"	1	.	"	.	.	"	.	448.9	448.9	" " " napos hely.
"	14	"	.	6874.0	29	0-729	601.1	.	491.0	
II. oszt. hasáb	5	.	1876. aug.	.	.	1877. okt.	.	1993.3	398.7	" " gyenge " "
"	3	158	"	2-157	1785.6	"	.	1310.3	53	0-719	595.2	.	436.8	" " szellős hely.
"	8	3303.6	53	0-719	595.2	.	413.0	
Dorong	3	223	1876. aug.	2-190	1906.8	1877. okt.	.	1494.1	74	0-730	635.6	.	498.0	" " erős, napos hely.
"	5	372	"	3-723	3173.8	"	.	2702.9	75	0-745	634.8	.	540.6	" " " szellős hely.
"	8	599	.	5-913	5080.6	.	.	4197.0	74	0-739	635.1	.	524.6	
Rózse	2	474	1876. aug.	1-287	1067.2	1877. okt.	.	744.0	237	0-644	533.6	.	372.0	" " gyenge, napos hely.
"	3	727	"	1-791	1587.2	"	.	1261.6	242	0-597	529.0	.	420.5	" " " szellős hely.
"	5	1201	.	3-078	2654.3	.	.	2005.6	240	0-616	530.9	.	401.1	
Tömfa	40	19819.1	.	0-744	630.7	.	495.5	

A súlyarány összeállítása (tömörkőbméterenként).

Választék	Bükk		Gyertyán		Jegenyefenyő		Feketefenyő	
	most ejtett	légszá- raz	most ejtett	légszá- raz	most ejtett	légszá- raz	most ejtett	légszá- raz
egy tömörkőbméternek súlya								
Műszer és haszonfa hasáb	976	782	857	723
I-ső osztályu hasáb	.	820	1059	864	886	678	825	703
"	.	753	1052	863	.	674	.	.
"	967	787	.	.	.	576	.	.
"	.	837	.	.	.	666	.	.
"	.	803	.	.	.	587	.	.
"	.	771	.	.	.	689	.	.
"	.	869	.	.	.	709	.	.
"	.	861	.	.	.	629	.	.
"	952	829	.	.	.	701	.	.
"	638	.	.
"	721	.	.
" átlag	959	835	1056	863	886	667	825	703
II-od osztályu hasáb	.	843	1079	848	.	603	828	608
"	.	840	.	.	.	717	.	.
"	.	779	.	.	.	682	.	.
"	691	.	.
"	715	.	.
"	639	.	.
" átlag	.	810	1079	848	.	678	828	608
III-ad oszt. hasáb	.	864
Dorong	992	795	1043	862	.	.	871	682
"	.	773	852	726
" átlag	992	788	1043	862	.	.	859	710
Rőzse	859	829	578
"	950	886	704
" átlag	950	859	862	652
Tömfa	971	824	1058	859	.	671	848	697

Haszonfa becslésénél követett eljárás kocsányos tölgyállabban.

A rékási m. k. erdőhivatal kezelése alá tartozó erdők nagyobbára tiszta kocsányos tölgyállabokból állanak, a melyek legnagyobbbrészt fűrészrönkök és vasuti talpfák előállítására által használatnak ki; a visszamaradt faanyag azután mint tűzifa értékesítettik. A becslés alkalmával a haszonfa megállapításánál az lett alapul felvéve: vajjon az illető osztagból hány tömörméter, vasuti talpfának alkalmas haszonfát lehetne kihasználni, s ezen haszonfamennyiség a következő módon lett megbecsülve.

A közel vágható állabok nagy pontossággal fanem, kor, termőhely és állabjóság szerint osztagokra felosztván, minden egyes osztagban egy, sőt néha két területre nézve egy, egész három holdas próba vétetett.

Ezen próbavételnél, míg az egyik munkás az egyes fák vastagságát az átlalóval megmérte, addig egy másik munkás egy rendesen 3, 6, 9, 12 méterre beosztott, a mennyire lehetett könnyű rúddal a mintatérben lévő mindazon fákhoz állott, a melyekből a vastagság, növés és hosszúság tekintetbe vétele mellett épületfa, illetőleg vasuti talpfa kikerülhetett. Az illető becselő azután a kérdéses fa elébe állván, szemre kikereste azon pontot, a meddig a fatörzs vasuti talpfának alkalmas, és ezen, haszonfára alkalmas törzsdarab hosszát a mellé tartott rúdhoz arányítva — a mely rúdon az egyes hosszak vagy bevágások, vagy zsinegek által voltak jelezve — így megbecsülte. Azután a becselő a próbavételi jegyzőkönyvbe nem csak az egyes fatörzsnek mellmagasságbani átmérőjét, hanem egyuttal egy, e célra külön nyitott rovatba az egyes fatörzsekből kikerülhető épületfa darab hosszát is bejegyezte.

Leírásom végén *A)* alatt egy ilyen a kiszetői erdőgondnokság pagonyában vett próba, *B)* alatt pedig a haszonfa kiszámítása látható.

A kitüzött mintatérnek kiszámlálása után, a felvett törzsek 3—5 vastagsági osztályra felosztván, minden osztályra a mintatörzs kiszámított, ledöntetett és köböztetett, a mely mintatörzs alapján számított ki azután a szokásos módon az egész vastagsági osztály, illetőleg az egy holdnyi területen lévő összfatömeg.

A 31 cm. vastagságból fölfelé a próbavétel alkalmával feljegyzett haszonfahosszak és az átmérő alapján határozott meg azután a haszonfamennyiség.

Ismeretes volt ugyanis minden egyes ilyen haszonfa darabnak hossza, valamint — a fatörzs mellmagasságban mért átmérőjével azonos — alsó átmérője. Hogy tehát ezen haszonfa darabok köbtartalma meghatározható legyen, szükséges volt még annak középátmérőjét is tudni. Számos a sik kocsányos tölgyerdőkben vett próbák és ez alkalommal elemezett fatörzsek-ből meghatározott, hogy az átmérő átlagban minden méterhossznál egy cm.-el különbözik, azaz, hogy p. o., ha az alsó átmérő 34 cm., akkor az átmérő 3 mt.-rel följebb csak 31 cm.

Erre alapítva lett azután a vett próba után a 31 cm. vastagságtól fölfelé minden egyes haszonfa darab köbtartalma a följegyzett alsó átmérő és a törzshöz tartott rúd segítségével megbecsült és külön rovatba jegyzett hossz alapján kiszámítva. P. o. a 40 cm. vastagságnál a mintatéren a következő haszonfára alkalmas hosszak találtattak: 9,7 méter; volt tehát ezen 2 darabnak köbtartalma:

1. alsó átmérő 40 cm., hossz 9 m., középátmérő 35 cm. = 0.87 tm.;

2. alsó átmérő 40 cm., hossz 7 m., középátmérő 37 cm. = 0.75 tm.

Miután így egy külön jegyzetben (lásd *B* tábla) a mintatérben talált haszonfamennyiség kiszámított, ki lett számítva ezen haszonfamennyiség százalékban az egész osztagra nézve. Következik *A*) alatt a példának felhozott, Smida nevű erdőrészben vett próba; *B*) alatt a haszonfa kiszámítása.

A)

Próbaszám : 3.

Az erdőrész neve : Smida, 8 osztag.

Terület: 1600 □^o

Fanem : Kocsányos tölgy.

Át- mé- rő ctm.	Törzsszám		A mintatérben talált haszonfa- darabok hossza méterben	Tömtarta- lom t. m.		Át- mé- rő ctm.	Törzsszám		A mintatérben talált haszonfa- darabok hossza méterben	Köbtarta- lom t. m.	
	egyen- ként	össze- sen		egyen- ként	össze- sen		egyen- ként	össze- sen			
I-ső osztály						III-ik osztály.					
10	3		.	0·023		31	8	7, 6, 7, 7, 6		0·604	
11	1		.	0·009		32	5	8, 8, 7, 7		0·402	
12	6		.	0·068		33	6	4, 7, 8, 9		0·513	
13	3		.	0·040		34	8	6, 8, 7, 8, 4, 7		0·726	
14	8		.	0·123		35	3	7, 8, 5		0·289	
15	12		.	0·212		36	.				
16	12		.	0·241		37	5	8, 8, 6, 8		0·538	
17	14		.	0·318		38	1	9		0·113	
18	27		.	0·687		39	2	9, 8		0·239	
19	17		.	0·482		40	2	9, 7		0·251	
20	15	118	.	0·471	2·674	41	1	9		0·132	
II-ik osztály.						42	4	5, 9		0·554	
21	16		.	0·554		43	1	6		0·145	
22	9		.	0·342		44	.				
23	7		.	0·291		45	5	8, 7, 9, 4		0·795	
24	14		.	0·633		46	3	11, 9		0·498	
25	11		.	0·539		47	3	10, 9, 10		0·520	
26	10		.	0·531		48	.				
27	9		.	0·515		49	1	12		0·188	
28	6		.	0·369		50	.				
29	7		.	0·462		51	.				
30	14	103	.	0·989	5·225	52	18	9, 9, 10, 7, 10, 10, 8, 10, 6, 12, 12		3·823	
						53	.	76			10·330

A törzsszám és köbtartalom összege alapján kiszámítva a mintatörzseket, lesz :

I. mintatörzs = 17 cm.,

II. „ = 25 „

III. mintatörzs = 42 cm., a mely mintatörzsek ledöntetvén, törzselemzés által köböztetvén, a talált köb-tartalom pedig a törzsek számával szoroztatván, a következő összfatömeg találtatott.

I. vastagsági osztály =	19·59 tm.,
II. „ „ =	62·72 „
III. „ „ =	109·97 „
vagyis az egész holdon . . . =	192·28 tm.
kikerekítve =	192 „

B) A mintatéren talált hászónfa kiszámítása.

Alsó átmérő	A haszonfadarab			Alsó átmérő	A haszonfadarab		
	a rúd segítségével megbecsült hossza	leütés által az alsó átmérőből kiszámított középátmérője	köb-tartalma		a rúd segítségével megbecsült hossza	leütés által az alsó átmérőből kiszámított középátmérője	köb-tartalma
31	7	28	0·43	39	8	35	0·77
31	6	28	0·37	40	9	36	0·92
31	7	28	0·43	40	7	37	0·75
31	7	28	0·43	41	9	38	1·02
31	6	28	0·37	42	5	40	0·63
32	8	28	0·49	42	9	38	1·02
32	8	28	0·49	43	6	40	0·75
32	7	29	0·46	45	8	41	1·06
32	7	29	0·46	45	7	42	0·97
33	4	31	0·30	45	9	41	1·19
33	7	30	0·50	45	4	43	0·58
33	8	29	0·53	46	11	41	1·45
33	9	29	0·59	46	9	42	1·25
34	6	31	0·45	47	10	42	1·39
34	8	30	0·57	47	9	43	1·31
34	7	31	0·53	47	10	42	1·39
34	8	30	0·57	49	12	43	1·74
34	4	32	0·32	52	9	48	1·63
34	7	31	0·53	52	9	48	1·63
35	7	32	0·56	52	10	47	1·74
35	8	31	0·60	52	7	49	1·32
35	5	33	0·43	52	10	47	1·74
37	8	33	0·68	52	10	47	1·74
37	8	33	0·68	52	9	48	1·63
37	6	34	0·55	52	10	47	1·74
37	8	33	0·68	52	6	49	1·13
38	9	34	0·82	52	12	46	1·99
39	9	35	0·87	52	12	46	1·99
						Összesen .	51·17

vagyis az egy holdnyi mintatéren lévő összes haszonfa = 51 tömméter, a mi összehasonlítva az összfatömeggel $\frac{5100}{192} = 27\frac{0}{10}$.

A haszonfának ily módoni meghatározása igen pontos, föltéve, hogy a mintatér helyesen van választva, és a becsülő némileg gyakorolt, mivel némi gyakorlottságot kíván főleg annak megítélése, hogy a fatörzs bizonyos magasságban még bir-e a haszonfához szükséges kellékekkel, nevezetesen elég vastag-e arra.

A kezelésem alatt lévő mosniczai pagonyban mind a tavalyi, mind az idei vágásban tényleg kihasznált haszonfa-mennyiség alig 5⁰/₁₀-al különbözik a leírt módon megbecsült haszonfa mennyiségtől.

Mosniczán, 1880. áprilho 25-én.

Jávorszky Albert,
h. erdész.

Az eperfa (Morus).

Közli: Figura József, uradalmi erdész.

Az eperfa (Morus) az egylakiak osztályába (Monoecia L. XXI.) tartozik, azaz, hol a porodás és termés virágok ugyanazon egy növényen vannak. Változó alaku, majd tojásdad-hegyes, majd szives vagy rendetlenül karélyozott levelei fűrészelték; felső lapjukon sima, alul eres tapintatuak, a savanyu fekete epernél pedig szőrösek. Gyümölcse húsos doboz, mely fanyarédes vagy savanyu, színre fehér, vörhenyes vagy fekete. E család sajátága: miszerint növényei tejnemü nedvet tartalmaznak. Európába Chinából hozatott, s ma a tenyésztés által több válfajt számlál, melyek közül legismertebbek a következők: a fehér vagy vörhenyes gyümölc sü édes eperfa, *Morus alba*; a fekete gyümölc sü savanyu eperfa, *M. nigra*;

a nagylevelű eperfa, *M. Moretti*, mely névét *Moretti* Pál olaszországi tanártól vette, ki e fát Európában elterjeszté; a legnagyobb levelű eperfa, *M. ledvona* és *M. Giarvola*, melyek selyemtenyésztés céljából — leveleik tápértékét tekintve — kivéve a savanyú eperfát, legkedveltebb fajok. Ezekhez tartozik még a piros eperfa, *M. rubra*; a cserje eperfa, *M. multicaulis*, valamint a török eperfa, *Morus constantinapolitana*, nagy fekete gyümölcsével. Ide tartozik továbbá a festő eperfa, *Broussonetia tinctoria*, mely Braziliában a fiset-fusztik vagy sárga fát szolgáltatja; és végül a chinai és japáni papir-eperfa, *Broussonetia papyrifera*.

Az eperfa-tenyésztés hazánkban mintegy 200 éves multtal bir, mert 1680. táján kezdett ezzel — illetőleg a selyemtenyésztéssel — először, Baranyamegyében, Aranyoson, az olasz származású Passardi János Péter foglalkozni; — miért I. József által (1708. márczius 25.) magyar nemességgel is jutalmaztatott. — Ez időtáiban veszi kezdetét azon mozgalom, melyből kifolyólag később III. Károly alatt, Gr. Mercy altábornagy, 1711—1740. között, a Bánság majd minden falujában ültetett eperfákat. És ezután minden következő uralkodónk által — nemkülönben az ő kormányaik által is — a selyemtenyésztés ügye felkaroltatván, vele az eperfa-ültetés — néhány megyét kivéve — az egész országban elterjedt; különösen sokat tett erre nézve a legnagyobb magyar: Gr. Széchenyi István, valamint nagy hazánkfia: Kossuth Lajos is nagy szó-szóloja volt. Annyira, hogy mint 1851-ben, az akkori kormány által hivatalos uton gyűjtött adatokból kitünik, daczára az ezt megelőző forradalmi időknek, midőn több helyen a már virágzó eperfa-ültetvények elpusztultak — szerte a hazában még mintegy 3 millió eperfa találtatott.

Egyébiránt nem lehet czélom az eperfa hazánkban történetét itt megírni, csupán annyit kívánok megjegyezni, misze-

rint, daczára annak, hogy e fáról Lippai János jezsuita már 1662—1666-ban irt, és kiadott „Posoni kert“ czimü könyvében értekezik, s azóta ez számtalanszor leiratott, mindazáltal az erdészeti irodalom még maig sem sokat foglalkozik vele.

Mi ennek az oka? én nem vagyok képes magamnak megmagyarázni, annyival kevésbé, miután e fanem legkönnyebben tenyészthető, legkevesebb költséggel előállitható, és mégis a legtöbb hasznot hozható fanemeink egyike, miért tán megérdemelné, hogy vele kissé többet foglalkozzunk. Lássunk azért erre nézve egy-két adatot.

A mult 1879. évi székes-fehérvári országos kiállításon Bezerédj István özvégvények, Tolnamegye hidjai selyemtenyészéséről, a kiállítási lapokban egy értesítés jelent meg, abból veszem a következőket: „Nem akarjuk az eperfaültetvények előnyeit részletesen fejtegetni, azonban nem hallgathatjuk el, hogy a hidjai telep tapasztalatai szerint, az ily ültetvények — a selyemtermelési haszontól egészen eltekintve is — igen nagy haszonnal járnak, és bőven kifizetik azon csekély fáradságot és áldozatot, melylyel létesítésük jár.

Igy különösen kiemelhető azon 800 holdnyi terület mely, mint fent is érintettük,*) ma eperfákkal lévén beültetve, igen jó használható legelőt képez, azelőtt sivár pusztá futóhomok volt, mely nem csak hogy hasznot nem hozott, de tavaszi szelek alkalmával gyakran a szomszéd vetéseket is elborította. Azonkívül e terület jelenleg faizási tekintetben is jelentékeny hasznot hoz, a tisztítás a falusi lakosoknak harmadába kiadatván, annyi rözse nyeretik évenként, hogy az uraságnak számos év óta soha sem kellett tüzelőfát venni. A

*) Ez hivatkozás az idézett értesítés egy pontjára, honnét kitünik, miszerint néhai Bezerédj István saját, ugy fivére Bezerédj Pál birtokán, már a harminczas évek elején mintegy 800 holdra menő, silány futóhomokterületet ültetett be eperfákkal.

földmivelő nép is a tüzelő rőzse birtokába jutván, elszokott a szalmatüzeléstől, és a szalmát trágyává elhasználva, a mezőgazdaság jelentékeny hasznára jobban értékesítheti. Köztudomású dolog továbbá, hogy az eperfa szerszámfára, szőlőkaróra stb. is igen alkalmas. De ezenkívül az eperfa lehulló levele ősszel, midőn a mezők legelőt már nem igen szolgáltatnak, e hiányt különösen a juhokra nézve igen előnyösen pótolják, nyárban pedig a gyümölcs és felesleges levél, a földmivelő nép által, még sertések étetésére is használtatik. Egyébiránt a gyümölcsből egészen jó minőségű befőtt is készül, mely alkalommal nyerik a magot az eperfatenyésztésre.

Álljon itt még ehhez a múlt évi „Falusi Gazda“ naptára 57-ik lapjáról a következő: „Az eperfa színe sárga, maga a fa finom, hosszú rostu, meglehetősen szívós, szilárd és tartós, jól fényezhető. A habos fodros eperfát különféleképen dolgozzák fel, főleg Olaszországban dísz tárgyak, szelenczék és pipák készülnek belőle.“

Valamint ugyanezen naptárfolyam egy előbbi számából az: „Tekintve az eperfát gazdasági tekintetben, az gyors növekedése, de még inkább erős, szívós kemje (fája) által is kitűnő anyagot szolgáltat gyáripari feldolgozásra; fajsúlya a száraz fának körülbelől olyan, mint a diófáé s ezért szerszámfának, nemkülönben gazdasági célokra keresett is; vékonyabb galyai azon módon, mint a kender, beáztathatók, s kötélcsinálásra előnyösen felhasználhatók.“

Ha ezek után tisztelt olvasóim között tán találkoznék egy-kettő, ki beismerve e fanem fontosságát, vele próbát tenni kívánna, azoknak kedvéért álljon itt valami a tenyésztéséről is. Az eperfa erőteljes, kötött agyag vagy laza homokos talajon egyiránt jól tenyész, de — mint ezt a fentebbi idézetből láttuk — a futóhomokkal is megelégszik. Vagyis tenyészföltételeire az ákác és bálványfával mindenben megegyezik.

Tenyészthető dugvány által, de magróli tenyésztése célhozvezetőbb. „Erre nézve Hidján mintegy 50 éves gyakorlat alapján a következő eljárást követik: a tavasszal, május hóban elvetendő magot egy napig vízben áztatják, azután arra készült zacskókban a földbe teszik, úgy hogy a zacskó a földben fekvé legyen, s a mag benne 1—2 ujnyi vastagon feküdjék. Így aztán betemetik egy-két ujnyi földréteggel, azonban a zacskó szája a földből ki van hagyva. Ezt mindennap megöntözik, s a magot minden második nap a zacskóban fölrázzák s újra a földbe teszik. Öt-hat nap múlva a mag már fölpattog, vagyis csirázni kezd, mikor a vetés következik. A vetés 3' széles ágyakban 5—7 sorban történik. Mielőtt a mag elvetetnék, száraz földdel, vagy homokkal vegyítették, hogy a nedves mag egymástól külön válják s így vették el. A bevetett mag vékony földréteggel födetik be s gyakran öntöztetik, míg azok 5—6 nap után ki nem keltek. A csemeték első évben csak 6—12''-nyire nőnek, a második évben tavaszkor földszint lemetsetnek, s így igen szép, erős, 1—3 láb magas hajtásba nyulnak. Harmadik évben átültetik a csemetéket a csemetekertből a faiskolába, s ott neveltetnek még 2—3 évig, mikor aztán állandó helyükre ültetnek“.

Ehez gyakorlatban szerzett saját tapasztalásomból még a következőket tölthetem: Midőn junius közepe táján az eper érni kezd, összegyűjtjük ebből a kivánt mennyiséget, s ezt 3—4 napig egy rakáson állni hagyjuk, mely idő alatt a gyümölcs husa erjedésnek indul. Ekkor a zsákba téve s ebben szétzúzva, levét lehetőleg kinyomjuk, a bent maradott anyaghoz pedig annyi finom homokot veszünk, mennyi arra nézve szükséges, hogy a magvak, miután kéz között jól szétdörzsöltettek, a vetésnél ujainkat meg ne ragadják, s ezzel készen van a mag a vetésre. A vetéssel következőleg szoktam eljárni. Jól megmunkált kerti földbe egymástól 15 cm. távolságra

3—4 cm. mély árkocskákat húzok, s ha tán a föld száraz, azt a kanna rózsáján át megöntözöm, a homokkal kevert magot most ezen árkocskákba hintem, s azután földdel igen vékonyan betakarom. A további eljárás annyiból áll, miszerint, ha száraz idő jár, naponként megöntözöm, ha azonban ez idő alatt a föld csak egyszer is jól átázik, az öntözésre nincs szükség. Az általam ez eljárás szerint vetett mag, 8—10 nap alatt mindig gyönyörűen kikelt, s még ugyanazon évben elérte a 15—20 cm. magasságot. Magától érthető, hogy a gyomot a kelt fácskák körül, mihelyt az mutatkozik, ki kell irtani s ezenfelül az ugynevezett szakályos kerti kapával köztük a földet néhányszor fel kell porhanyítani. Hogy ezen plánták — mint tán gondolni is lehetne — télen kifagytak volna, azt még a legközelebb lefolyt szigorú tél alkalmával sem tapasztaltam, miért ezen eljárás nem csak azért, mert általa egy évvel előbbre vagyunk, de azért is, mert a tavaszi vetésre meglehetősen fáradtsággal gyűjtött epermag — miután csiraképességét igen hamar s könnyen elveszti — legjobb vigyázatunk mellett is könnyen használhatlanná válhatik, ajánlatos.

A további eljárás ugyanaz, mint fentebb, de megjegyezni kívánom, hogy én a csemetekertből mindjárt a vetést követő tavaszon szoktam a plántákat kiszedni, a faiskolába ültetni, mikor annak kiültetése, ültetőfával igen könnyen és gyorsan eszközölhető. És nem csak faiskolába, hanem p. o. ha nagyobb területet akarnánk e fanemmel beültetni, ide is ajánlanám a vetésre következő tavaszi ültetést, még pedig a soros ültetést, midőn a sorok közeit, melyek egymástól egész egy méter távra lehetnek, kapásnövénynyel, melyre legcélszerűbb a czekla, vagyis az ugynevezett burgundi répa, ültetjük be; s eszerint anélkül, hogy az külön költséget okozna, igen szép mellékes jövedelmet is nyerhetünk, midőn egyszersmind a burgundia, kivált száraz időjárás alkalmával, a fácskákra nézve

is igen jótékony hatásának bizonyult, mert a plántákat, illetőleg a talajt, a nap közvetlen sugarai ellen védi.

Ennyiből áll ez, mit e fanemről jelenleg elmondani kívántam, bár róla még ezenkívül igen sok érdemest lehetne följegyezni, még sem teszem azt, már csak azért sem, hogy ehhez mások is hozzájárulhassanak.

Hartig Tivadar †.

A könyörtelen halál erdészeti szakunk ismét egyik fő diszét ragadta el.

Dr. Hartig Tivadar, braunschweigi főerdőtanácsos és nyugalmazott műegyetemi tanár, f. é. márczius 26-án, munkás élete 76-ik évében jobb életre szenderült.

Hartig Tivadar, Hartig György Lajosnak, az erdészeti szak kétségkívül legérdemesebb uttörőjének fia, s dr. Hartig Róbertnek, az erdészeti pathologia megállapítójának, atyja volt.

Miután nem czéлом az elhunynak rendkívül nagy körrel bíró irodalmi működését részletesen felsorolni, a következőkben csak azt említem, a mit az igazságos kegyelet mindazoktól követel, a kik az elhunynak irodalmi működését részrehajlás nélkül tisztelni tanulák.

Hartig Tivadar teremtő szelleme az erdőgazdaságtant, növény- és rovarant számos, örökbecsű vívmánnyal gazdagította.

Erdészeti működésére vonatkozólag elég azt feleleveníteni, hogy ő volt az első, a ki a termési táblák szerkesztésénél a próbaállabok szerint való eljárást alkalmazta és leírta; mely eljárás, mint ismeretes, a mintatörzsek általános használatban lévő újabb módzatjainak alapját képezi.

Nemcsak az erdészek, hanem Európa tudományos növényészei is Hartig Tivadar személyében évtizedeken keresztül érdemes vezérek egyikét tisztelék.

A növénytan terén legutolsó munkája az 1878-ban kiadott növényboncz- és élettan, melyben 1833 – 1861-ig végrehajtott búvárlatainak gyümölcset röviden összefoglalta. E mű tizenhét évvel későbbben jelenvén meg, kezdőknek nem való, de a tudományos növényanatom és physiologus előtt még mindig nagy becses bir.

Az entomologia terén a levél-, fa és gubódarázsokról értekező munkái által szintén európai hirnèvre tett szert; miután számos új fajt fedezett fel s az addig ismerteket pontosabban leírta, ábrázolta s helyesebben osztályozta. Idevágó munkái által a némethoni levél- és fadarázsok száma 285-ről 430-ra szaporodott; Linné és Fabricius által leirt gubódarázsok öt faja 22 nemmel s legalább 150 helyes fajjal gyarapodott; végre az ő búvárlatai az erdőkáros hernyókban élősködő *Ichneumon* és légyféleket közel 70 fajjal gazdagították.

Ratzeburg erdészeti rovarokat tárgyaló nagy munkájának művészeti kiállítása nagyrészt Hartig Tivadar személyes közreműködésének köszöni keletkezését.

Ha az erdőgazdaságtan, növénytan és entomologia terén felmutatható számos irodalmi munkáival fáradságos tanári működését párhuzamba vonjuk, úgy be kell látnunk, hogy Hartig Tivadarral az erdészek és természetbuvárok sorából a legtermékenyebb teremtő szellemek egyike távozott; halálával egy rendkívül munkás élet lett befejezve, mely párját egyhamar nem fogja találni. Tisztelet emlékének!

Sz. G.

Vidéki levelek.

I.

Temesvár-Vadászerdőn, 1880. augusztushó 5.

Tekintetes Szerkesztőség! Nyári időjárásunk egy jelenségről akarok itt szólni, mely úgy hiszem, a figyelmet megérdemli, mert közleményem tárgya nem kevesebb, mint értésem gyenge fris levelkéinek elfagyása június és július havaiban fagy nélkül. Tudjuk ugyanis, hogy az idei nyár nem sorozható ugyan a leforróbbakhoz, de átlag hőfoka sem állott oly alatt, hogy az az említettem levélelfagyás közvetlen okozójául tekinthetessék, annál kevésbé, mert fagy jóformán nálunk az egész tavaszi idő alatt sem volt, a dér pedig növényzetünkben alig jelezhető károkat okozott, pagonyombani időzésemmel azonban egyszer csak mégis meglepett, június és július havaiban is azon szembeötlő körülmény, hogy az értések és fiatalabb fák friss gyenge levelei úgy néznek ki, mintha jó erős dér forrasztotta volna le azokat, vagy mintha el is fagytak volna, eleinte a sok esőzésnek, levelészek vagy hernyók falásának tulajdonítottam ezt, de behatóbban, sőt végre górcsővön is szemlélvén a róka-vörös leveleket, láttam, hogy épek, meggyőződtem, hogy elpusztulásukat nem egyéb, mint a nyáron át dühöngött orkánok és viharok okozhatták.

Június- és júliusban is egy-egy nehéz zivatar dühöngött erdeink fölött, a szél erőssége, meggyőzőleg a meteorologiai és mágnességi följegyzések központi intézetének adataival, 1.1 volt, és engemet is meglepett az erdőben, hogyan esett, azt nem mondom el, tudják a kik átestek az ilyesmiken, mit jelent az, egy dühöngő zivatart az erdőben átélni! de megszünte után észrevettem, hogy a fris, gyenge levelkék a szélirány felé fordított részükön lelohadtak, hervadoztak. Megjegyzésén a helyet, pár nap múlva oda rándultam, s ime a levelkéket ismét róka-vörös fagyott jelmezben találtam, s tudtam eszerint, hogy az elfagyás karakteristiconja a körülöttem akkor elzúdult nagy zivatartól származik, és értéseinket lombozatuk egy jó részétől nem leszaggatás, hanem lefagyasztás által megfosztván, ezeket fejlődésükben tetemesen károsította, mert

lombozatukat csak későbbben nyerték ismét vissza, s eszerint fanövekvésekben is elmaradtak. Ebből azt következtettem, hogy a nagy zivatarok az értések- és fiatalosokra az elfagyasztás okozta behatás által felette károsak a nyár derekán is. Ezen jelenség megfejtését a következőkben fogom, nem inductio, hanem az empiria útján röviden megkísérelni.

A viharok napjain, följegyzésem szerint, a minimál légmérséklet $+ 8$ egész 12^0 , a maximál pedig $+ 12$ egész 20^0 Reaumur volt, s bár gyors lehűtésekben esett is át a légkör $+ 4$ egész 8^0 R., alább soha sem esett, dérről, vagy fagyfejlődésről tehát szó sem lehetett, én mindamellett úgy a völgyetek, mint dombsorok kiskoru fái és bokraim egyaránt elterjedve láttam e jelenséget, s ha szabad úgy kifejeznem magamat, ezen egyedek $+ 10^0$ meleg mellett fagy által vesztették el gyenge leveleiket, ez pedig annál bizonyosabb, minél elvitázhatlanabb, miszerint a lelohasztást csak a viharáramlat irányában észleltem, a szálerdők védelme alatti helyeken semmi baj sem történt. Felemlitem, hogy észleletemet csakis a tölgyfára vonatkoztathatom, mert a többi lombfajnemek itten csak szórányosan, vagy egyes csoportokban fordulnak elő, és értéseink ezekből most nincsenek; de azt is állíthatom, hogy az erősebb levelek az értések- és fiatalosokon is csak keveset szenvedtek, mindamellett bizonyos, hogy a nyári évad viharai, eltekintve törés, villámcsapásokozta káraiktól, élettani és légtüneti tekintetben sem rohannak el soha káros nyomok hátrahagyása nélkül lombosaink fölött, s hiszem, hogy $+ 10^0$ hőfokok mellett is képesek megfagyasztani a zsendőbb tenyészetet, habár az elfagyást csakis 0 alatti hőfokoknál tartjuk lehetségesnek. Ezen nézet azonban az élő szervezetek tekintetében nem kifogástalan; tudjuk ugyanis, hogy a mint vérünk rendszeres hőfoka a $+ 17^0$ R. felé süllyedt le, életünk fentartása lehetetlen, a táplálkozás- és emésztési folyamattal testünkben szakadatlanul annyi meleget termelünk, mennyi vérünk szabályos hőfoka fentartásához annyiban szükséges, mennyiben az évszakokhoz mért öltözködés által testünket megfelelően felruházuk avégből, hogy az éltető vérhőfokot épségben fentarthassuk; megtörténhetik azonban, hogy elégtelen ruházat, éhség vagy szomjuság

szülte elgyengülés által az ember — jó magas + légmérséklet mellett — sem tarthatja fenn a testet életető vér hőfokát + 17 R⁰ felett, és ekkor ugy, mint gyenge levélkéinknek, okvetlenül s pedig megfagyás általi halállal kellend kimulnia, a mi a magasb hegységekben megszokott, és pedig nem épen a legritkábban történni.

Kérdjük már most, mikép lehetséges ez? Röviden azt feleljük : ki a viharokat a vadonban, az erdőben átélte, ennek e jelenség megfejtése nem talány. A fákat gyökerestől kidöntő, a szekereket és lovakat felfordító, az emberek jól gombolt ruháit felszaggató vihar, a nem igen vastag ruházat védhatását is megsemmisitheti; ha tehát ily orkán közönséges, vagy könnyü öltözetü embert meglep, ezt ugyszólván mesztelenné teszi, mert behatásának a ruházat ellen nem állhat, mi által a vér hőfoka oly mérvben hűtetik le, miszerint az élet mechanizmus nem fejthet ki annyi meleget, mennyi a vér hőfoka minimum alá lehűtésének meggátlására szükségeltetik. Épen így van ez a friss és gyengéd levélkével is, gyenge a ruházatuk a viharos behatások ellen, leszállítatik mindenesetre nedvkeringésök hőfoka annyira, hogy akár a fent előhozott pelda szerint az ember módjára viharok által megfagyaszthatnak, s az erdész embernek figyelmeztetőül szolgálnak arra, hogy a növények szervelettanára mindenkor kiváló gondot fordítson, mert az általam előhozott esetből is elég világosan kiderül, hogy igen nagy még szakunkban azon tér, melyen a haladás ösvényeit egyengetnünk kell, de hogy tehetnők ezt másképen, mint egy szerény vidéki levél megírása által?

Bocsásson meg tehát a türelmes olvasó s a t. szerkesztőség, ha a rövidség keretén talán túlléptem s gondolataimat talán nem úgy fejtettem volna ki, mint ezt az általam észlelt jelenség fontossága megkívánta volna, de hiszen én csak vidéki levelezője vagyok, s mint ilyen maradtam

igaz tisztelője

Geisinger József,
erdőgondnok.

II.

Himódon, 1880. augusztus 22.

Tekintetes Szerkesztő ur! Folyó évi május havi levelemben irtam, hogy ez idei tavaszi kőrismagvetésemnek eredményéről jelentést fogok tenni. Sajnos azonban, hogy valamint ez, úgy a többi tavaszi ertéseimnek eredménye még a közepszerűségig is alig tudott felvergődni, de ez nem is történhetett máskép.

Ugyanis márcziushó utolsó fele, valamint április hóban a dombosabb helyeken a talaj lágy, a lapályosabb helyeken pedig feneketlen sár volt. Előbbi részt kőrismaggal vetettem be, míg utóbbit nyárfával dugványoztam. Május havi tartós esőzés folytán pagonyom részint árviz, másrészt pedig fenékviz által majdnem egészen el lett borítva. Mi természetesebb tehát? minthogy a mag csak egyes dombosabb helyeken kelt ki május végén és június elején, a mikor aztán hirtelen forróság állván be, mely július végéig és még augusztus első hetében is rendkívüli szárazsággal tartotta magát, úgy annyira, hogy az előbbi sár most egyszerre kőszikla keménynyé változott. A dombosabb helyeken ez ugyan nem akadályozta a gyomot buja növényében, de ép ennélfogva a kőrismag, a hol ki is kelt, gyommal van borítva, és így, a mint már fentebb jelzém, csak helyenként látható.

A dugványokat első évben, ha a körülmények engedték, kapálgatni szoktam, de épen a fentjelzett körülményeknél fogva a kapáltatást csak egyes dombosabb helyeken lehetett az idén eszközölni, és itt nem is panaszkodhatom az eredményre, mert a napokban tett méréseim szerint találtam a kapált helyeken 120 centiméter magasságu és 8—10 milliméter alsó vastagságu nyárfa-csemetéket szép egészséges színü lombozattal, és általában véve, a megkapált helyeken még a legyengébb egyének is felülmulják a 80 centiméter magasságot, holott a kapálatlan helyeken 50—60 centiméter magasságból, vagy jobban mondva alacsonyságból törekednek ki a szegény elsatnyult csemeték, a nálunk sokkal magasabb gaz közül kiáltó bizonyítékául azon ténynek, hogy a fiatal fanövényeknek nemcsak nem fölösleges, sőt igen is szükséges a kapás művelés.

A kapás művelésre visszatérve, egy tény fekszik előttem, melyről szinte nem tartom fölöslegesnek említést tenni: pagonyomban őserdőben történnek a vágások (természetesen tarvágások). Ezen vágások még idáig ortolásképen kezeltettek olyformán, hogy a talaj rendszeren 2 évig a felásatás után kapásnövények alá használtatott, a 3-ik évben pedig, ha magtermés volt, sorvetésben a mag alá szántatván, hegyébe őszi gabona vetetett, a mely utóbbinak learatása után a kikelt csemeték a természetre bízattak. Az utolsó ily vetést eszközöltem 1873. év őszén és ezen ertés egészben véve nem is rossz, főleg ha tekintetbe vesszük, hogy évekig kellett a gyommal küzdenie, míg azt elnyombhatta, (helyenként még most is küzd vele) továbbá, hogy az 1877-iki nyárutó folytán egerek által annyira tönkre lett téve, hogy fenmaradásához már nem volt reményünk, és a nagyobb rész a szó szoros értelmében gyökajtásból reprodukálta magát. A jövőre nézve tehát, hogy a csemeték első éveiben a gyomtól megtisztíttassanak, mivel az tudvalevőleg az egerek szaporodását is nagyon elősegíti, el lett határozva, hogy az ertések, a hol lehet, oly módon lesznek kezelve, hogy a vágás már az első ősszel a felásatás, illetőleg az első kapásnövények letakarítása után, a már fentebb említett módon erdősíttetik be, a mikor azután az ortolás, kapásnövények termesztésével a csemetesorok közt addig folytatattatik, míg azok annyira felnőttek, hogy a gyom által egykönnyen el nem nyomathatnak.

Mint hogy azonban pagonyomban ezen utóbbi kezelésmódról még nincsenek tapasztalatok szerevve, tehát én az őszi körismagvetésre ritkán tavaszi búzát vetettem, egy másik részt pedig hagytam a régi módon begazosulni, és az eredményt a következőkben közölhetem:

Folyó hó elején az első esőzés után, a mikor már valamin a buza, úgy a másik részben a gaz is óvatosan körülbelől 15 cm. magasságban le volt kaszálva, eszközöltem a csemetesorok közt a kapáltatást, a mi a tarlóban egészen jól sikerült is, mert ámbár a kedvezőtlen tavaszi és nyári időjárás folytán a csemeték 8—10 cm. magasságnál többet nem tudtak elérni, de a mostani esős időben lombozatuk kezd

élenkülni, és jövőre biztos a remény szép tenyésztésükhöz, míg ellenben a gazban nem lehetett a kapálást eszközölni, mert a csemeték nem jól felismerhetők, és így ezen műtéttel többet ártanánk mint használnánk.

Tölgymakktermésünk most már a nyári forróságot is kiállotta, a nélkül, hogy nagyon sok lehullott volna és így elég bő termésre számíthatunk. Nevezetes azonban, hogy gubacstermésünk majdnem egészen hiányzik, és mint árucikk tekintetbe sem jöhet. Volt is alkalmam gyönyörködhetni azon kételkedő pofákban, melyeket néhány Izrael fia vágott, midőn nálam gubacs végett kérdezősködvén, tőlem azon, előttük hihetetlen választ nyerték, hogy „gubacstermés nincs.“ Előttük ugyanis valami megfoghatlan dolog az, hogy a hol sok makk van, ott az általuk oly kedvelt árucikk „gubacs nincs“, pedig biz az ugy van.

Tengeri fenyőcsemetéimről mult levelemben megemlékezve, azt irtam, hogy azok a téli fagy által nagyrészt tönkre tétettek. Ez látszólag ugy is volt és még májusban meg sem kapáltattam az ágyakat, nem bizván életükben. Junius elején azonban 20—25 cm. magasságban hajtani kezdtek. Ekkor a kapálást eszközöltettem és egyuttal a kihalt egyéneket kihuzattam és ma, az életben maradtak legfelsőbb oldalhajtásai függőleges állásban helyettesitik a csemeték koronáját, vagyis most még csak elágazatlan sudarát, lévén azok magassága 60—90 cm. és így az idei hajtás 50—60 cm. magasságot ért el, tanuskodván arról, hogy visszapótlási képességre nézve ezen tülevelű fa, kemény lomblevelű fáinknál semmivel sem gyengébb. Hogy azonban a téli hideget jövőre jobban kiállja mint az idén, abban részemről nagyon kételkedem.

Tiszteletteljesen maradok tekintetes szerkesztő urnak alá-
zatos szolgálja

Ziegelhoffer Mihály,
győri püspöki uradalmi erdőész.

A vízfogók tartósságához.

Közli: Mester József, m. k. alerdőfelügyelő.

Máramaros egész erdőüzeme a vízi szállítási módhoz volt és van is kötve; azért adataim igazolására nem lesz fölösleges, ha ugy $1\frac{1}{2}$ századdal visszamegyünk; mert a kérdéses gátnak valóban ily régi multja van.

Tutajozások menetének minden évszakban való biztosítására már a mult században rendszeres folyószabályozások történtek és a fő völgyekben a kellő vízmennyiség nyerhetése végett négy vízzárda volt építve.

Ezen akkor létezett négy gátnak az egyike volt a jelenleg negyedszer újra épülő lazescsinai gát, melynek a 18-ik században építését igazolják, a lazescsinai völgy azon időbeni vágásterületein följult és az 1860-ik évtől vágás alá került újított állabok.

Első építésének évszáma pontosan nem határozható meg; de 1802-ben a gát alap fölötti részének megújításáról beterjesztett költségvetésnek nyoma van, mely költségvetés azonban I-ső Napoleonnak ez időbe eső Ausztria elleni hadjárata alatt figyelmen kívül hagyatva, csak 1805-ben lett 20949 frt $12\frac{1}{2}$ krral (60 kros frt) engedélyezve, az építkezés 1806-ban kezdődött, azonban a hosszas háboruszkodás alatt, minden ércalap nélkül óriási tömegben kibocsátott papírpénz elértéktelenedése folytán az engedélyezett összeg, ugy látszik, nem volt elégséges, mert az építkezés befejezhetőse 1807-ben 14267 frt póthitel lett engedélyezve, mely összeg valószínűleg elég volt, mert új hitelnek nyomát nem találhatni, de igen az érdembér csekélyiségeért zugolódo munkások panaszaiknak.

A harmadszori építés már egészen korunkba esik 1841-be, melynél azonban a régi alap újra meglett tartva.

A gát építésének eme chronologichus vázlatából a gát tartósságára nézve kivehető a következő:

építési időköz:

1879—1841=	38 év
1841—1807=	34 „
1807—1770=hozzávetőleg	36 „
	<hr/>
	108 : 3 = 36 év.

Minként látható, a fent kimutatott időközökben épült gáttestek átlagos tartóssága 36 év; míg az alap egy századon át nem változott. Ismerve a gát multját, feszült érdekeltséggel vártam, vajjon minő állapotban van az alap?

És mit találtam? a lucz- és jegenye-fenyőből vegyesen álló — a fenék kapu talpát képező gerendától (Rührbaum) 1.5 mtr. mélységre eső vízhatlan és gömbölyü falgerendák oly egészségesek, hogy az új gát összekötő gerendái azokkal az építendő gát tartósságának minden veszélyeztetése nélkül összeköttetésbe hozhatók.

Az alapzatban talált és visszahagyott fa színe sárgás-fehér, a rost-szalak épek, ruganyosságuk és tömöttségük furás alkalmával semmit sem engedett az új gáthoz termelt fának. Ezek szerint tekintve azt, hogy ezen alap a fölött átlagos 36 évi tartóssággal újra 36 évig kell hogy fennálljon, 144 éves tapasztalati eredmény gyanánt állitható, hogy a gátak fenékkapualja 1.5 m. mélységre eső, folyton víz alatt álló részei lucz- vagy jegenyefenyőből építve, a kérdésben levő gátnál másfél század tartóssággal birnak.

Jónak látom megjegyezni, hogy a régi gát vízhatlan falát képező faragott gerendák átlagos szélessége 32 cment nem haladott túl; még a jelenlegi vízhatlan fal gerendái kivétel nélkül 40 cmenten fölül adnak ki, minthogy a mostan fölhasználható fa téli döntésü, őserdőből vett egyenletes rostu, és kitünően egészséges fa és méretei is a régi gátaknál hasz-

nált fa méreteit tetemesen felülmulják, valószínű, sőt bizonyos, hogy tartósága ugyanazon építkezési szabályok betartásával 36 évnél kisebb semmiesetre nem lesz.

Nevezetes végül az is, hogy e gát szerkezete száz év óta majdnem semmit sem változott, ugyanazon méretekben épült, az összes és a gátépítés természetéből folyó változás legfőleg a gáttükör fenekének beiszapodásából származhatik, mennyiben a gáttükör tisztogatási költségeinek elkerülésével az alap kapu talpgerendája 35—40 ctm. emeltetik feljebb.

S hogy a zárkészülék, valamint a fenékkapu két tiltóval, a csapókapu, az itten honos ütőkészülékkel, és a fölös víz lebocsátására szolgáló csatorna is mind a régiek.

Elmélkedések a vadászati idény első napján.

1880. augusztus 15-én.

Ma van a vadászat első szabad napja, ma már nem biztosítja a nyúl, a fogoly életét a törvény és nem tiltja evését. Ma már bizvást kiálthatod oda a pinczérnek: „nyúlgerinczet Jeán“. Tegnap ezt nem lett volna tanácsos tenned, nem azért, mintha félned kellett volna, hogy bezárnak, vagy megbírságnak, hanem mert Jeán nem hozott volna. „Nincs“. Pedig a pinczében már föl van akasztva néhány tapsi füles, vagy uszik a páciban, melynek fűszeres savanyúsága javítólag hat a vad erkölcsökre.

Általános a nézet, (bátran vallásnak lehetne mondani), hogy a vadat pácizni kell, mielőtt a spekkel megspékeltetnék. Nem osztjuk e nézetet, illetőleg más valláson vagyunk.

Tessék indokolásul egy adoma.

Jó régen történt. Még a forradalom előtt. Jólsva vidékén huszárok feküdtek, s az ezredes Diána hive. Valamely vadászat alkalmával hallja, hogy az erdőkerülő a rókát úgy el tudja készíteni, mint akár a nyulat.

Hát hogy, miként?

„Megnyuzom“ magyarázza a vulpivorus „és kizsigereelvén, beakasztom a patakba egy hétre, pár napi pácz után, ime, mint látni tetszik, kész a nyúl“.

„No ekkor — meg ekorra 3—4 kész legyen számomra.“

Kész is lett, volt is vendég elég, a szakács is kitett magáért; a nyúlpecsenye pedig izlett, de nagyon s ugyancsak dicsérték az ingyenczek.

Már rég vége volt az étkezésnek, a róka-nyúl pecsenye már úszott a jó miskolczi- és tokajiban, midőn a gazda, vendégei nagy bámulatára, róka módra ugatni kezdett.

A gonoszabbak már az ezredes elméjének megháborodásáról kezdték beszélni, míg az a sajátos hangok okainak magyarázatát az emésztéssel daczóló rókára hárított mindent.

Lám, ilyen a pácz.

De hová tévedtem, aligha nem ébred a gyanu, hogy e sorokat szakács írta. A mit különben cseppet sem szégyenelnék, mert izletesen főzni, szép művészet, és nem minden ember tulajdonsága.

Valamely szakácskönyv előszavában olvastam: „elfogadott vélemény, poeta non fit, sed nascitur; ezt a szakácsról még biztosabban lehet állítani“.

De nem küzdök ezen babérokért, visszatérek a nyúlhoz, a mig él, mikor kiugrik vaczkából és fut, nagyokat rúgva. Még tegnap ezt bizonyos gúnyos non chalanssal tette, ma már porzik a háta a göbecstől. Már t. i. ha nem körülötte, mert igaz az, a sörét szeret arra röpülni, a hol semmi sincsen. Vajjon miért? Ennek okát kikutatni szép feladat lenne.

Hány mázsa ólom téveszti így célját, mily nemzetgazdasági veszteség! Nem lett volna jobb golyót önteni belőle és elküldeni Plevnába, Kandaharba?

Nem.

Hát hová lennének a puska és a vadászat nélkül?

Nem is tudok magamnak erdészt képzelni vadászati szenvedély nélkül. Hiába mondják sokról: „jó erdész, pedig nem vadász“. Majd akkor hiszem ezt el, ha necrolognak mondják.

A fiatal ember meg elmegy sok helyre ügybuzgalomból, vagy ambícióból, de az idősebbet a vad vezeti oda, a hol különben meg nem fordult volna.

A hol nincs manipuláció, távol a rengeteg mélyén, a fiatalosok sűrűseiben, csak a vadász jelenik meg gyakrabban.

Itt találkozik medvével, itt lesi meg az őzet, itt csalja a császármadarat, itt éli át életének legszebb kalandjait, melyeket még évek múlva is szívesen beszél el pohár bor mellett.

Az „Erdészeti Lapok“ nem egy ily érdekes kaland elbeszélését hozták, de nem annyiét, a mennyi kellene. Annyi erdész, mint a mennyien vagyunk, sokon esik át egy éven, és ki az közöttünk, a ki nem olvasná élvezettel az ilyeneket.

Hisz nem mind jägerlatain az, a mi nyomtatásban megjelenik. Ne legyetek, kedves szaktársak, oly túlságos szerények. Csak mondjátok el, a mi megtörtént, a felét biztosan elhiszük.

Vagy nem szerénység oka hallgatástoknak? Nincs mit elmondani?

Nem hiszem!

De akármi legyen az oka, azt kívánom, hogy e betegség szűnjék, és puskátok csövéből tűnjék el minden rozsdafolt, s a megnyilt vadászipony alatt minden szem göbeccs odavágjon,

a hová szemetek néz; legyen nyúl, fogoly, fáczán elég, és jó ősz, hogy lőni is lehessen valamit.

Nyúl, a mennyire tapasztaltam, szépen szaporult, abban tehát nem lesz hiány, fogoly azonban kevés sikerült. Nagyobb gondot kellene a kedves vadra fordítanunk, s téli etetéséről és az orvadaktól való biztosításáról gondoskodnunk. Szébb vadászat a foglyázásnál alig van, pedig ma-holnap csak híreből fogjuk ismerni.

Sok nyakat törjetekek!

Nyulási Farkas.

F e l h i v á s.

A folyó évi közgyűlés Mehádián leendő megtartása iránt megállapított, és mult havi füzetben közlött napirend szerint, az ezen alkalommal összekötni szándékolt kirándulás a diszes bégavölgyi tölgyerdőkbe, az idő rövidsége miatt el lőn ugyan ejtve, de több oldalról nyilvánult ebbeli kivánalomnak eleget téve, megtétettek a temesvári jóságigazgatóság részéről az intézkedések arra nézve, hogy e kirándulás a napirenden kívüli időben megtartassék, miről a tisztelt tag- és szaktárs urakat azon tiszteletteljes meghívással van szerencsém értesíteni, miszerint mindazok, kik e kirándulásban részt venni óhajtanak, a kitűzött határidőnél egy nappal előbb Temesvárott megjelenni sziveskedjenek.

Szives tájékozás végett közlöm az ezen czélből megállapított utitervezetet:

1. Szeptember 17-én összejövetel Temesvárt, hova a budapesti vonat ugyanazon nap reggeli és délutáni 4 órakor, a csaba-arad-temesvári vonat reggeli 8¹/₂ órakor, és az erdély-arad-temesvári vonat d. u. 3. órakor megérkezik.

Elindulás Temesvárról ugyanazon nap d. u. 4 $\frac{1}{2}$ órakor vasuton a kiszeto-belinczi állomásig, innét kocsin ugyanaz nap d. u. 6 órakor Bálinczig, érkezés este 7 $\frac{1}{2}$ órakor.

2. Szeptember 18-án Bálinczon lévő és a bécsi és budapesti Baiersdorf-czég tulajdonát képező faárú-gyár megtekintése után, kirándulás a bálinczi és lugosi kocsános és magyar tölgyerdőbe és onnét d. u. 4 órakor kocsin Lugosra, hol a t. cz. tagurak elszállásolása iránt gondoskodva lesz.

3. 19-én reggeli 6 órakor csatlakozás a Temesvárról vagy egyenesen Budapestről érkező tagtársakhoz és tovább utazás a Herkulesfürdőbe.

Temesvárrott, 1880. augusztus 24-én.

Scheint Adolf,

m. k. aligazgató és közgyűlési ügyvezető.

A f a p i a c z r ó l .

Közli: Bedő Albert.

Budapest, szeptember-hó 8.

A faüzlet helyzete minden jogosult várakozás ellenére még nem emelkedett azon fokra, melyet számító kereskedők nézete szerint is máig, már elérnie kellett volna; s bár általában nem hiányzik a vételkedv, a fenyőfa árak mégis, kivéve egyes kisebb eladások valamivel jobb fizetéseit, a jelen időszakhoz és szükséglethez mérve, ha kielégítők is, de inkább alacsonyoknak mint jóknak mondhatók. Nagy része van ugyan ebben, a mint már többször is elmondottuk, s fájdalom úgy látszik, még ezután is elmondani fogjuk, a galicziai és stíriai erdők bőven vágott fájának, mely a mi üdvös vasuti dijszabályaink következtében minket idehaza saját tüzhelyünknel szorít hátra, állítván az ottani olcsóbb munkaerővel s a mi fánk ellenében nyert olcsóbb szállítási díjjal, a Nyírségre,

valamint a Duna-Tisza alsóbb vidékére s Budapestre is olcsóbb anyagokat, mint a miénk, melyeket aztán a kereskedő és közönség minden további meggondolás nélkül jobb fánk ellenében is vásárol.

A vékonyabb és szárazabb deszkák, valamint a vastagabb szálfák kedveltek. A száraz tölgydeszkák s a tölgy műszerfa, nevezetesen pedig a vasuti talpfa, keresett áruk. A dongafa is kel valahogy, érzi azonban a francia szőlők pusztulását. A német akófára valami kevéssel jobb a kilátás.

A tűzifa és faszén helyzete javult a vasgyárak fokozódó munkájával, mert hiában minden kifogás, még is csak jobb a faszénnel készült vas.

A kész bükk butorléczek szállítását kereső ügynökök épen úgy járnak most is, mint eddig, részünkről azonban utalunk piaczi tudósításainkban ez iránt többször kifejezett nézetünkre.

Egyes piacokról a következő ártételeket közölhetjük:

Budapesten. Egy köbméter lúczfenyő

deszka	20.50—23.75	frt.
Egy köbméter fűrészelt vagy faragott fenyőgerenda	15.80—22.20	„
Egy köbméter fenyő talpfa	5.70—8.90	„
„ „ fűrészelt tölgy épületfa	41—57	„
„ „ gömbölyü tölgy épületfa	14.25—19	„
1000 drb. I. osztályu fenyőzsindely	7	„
Egy méter cserhasábfa	4.50—5	„
Egy méter tölgyhasábfa	3.90—4.50	„
„ „ bükkhasábfa	4.25—4.75	„
Szolnokon. Egy köbm. lúczfenyő deszka	19.2—23	„
Egy köbméter lúczfenyő lécz	17.3	„
„ „ „ fűrészelt épületfa	17.3—23	„
„ drb „ gömbölyü „		
15 m. hosszú és 34 cm. középátmérővel	9.04	„

Egy méter bükk hasábfá	3.40	frt.
„ „ tölgy „	2.30	„
„ „ fenyő „	1.50	„
„ darab szarufa	1.50	„
1000 „ fenyőzsindely	6	„
Szegeden. Egy köbméter lúcz-, jegene- nye- vagy erdei fenyő deszka	17.10—21.20	„
Egy köbméter lúcz-, jegene- vagy erdei fenyő lécz	14.25—15.50	„
Egy köbméter fűrészelt fenyő épületfa	15.50	„
„ „ gömbölyü épületfa	7—8.25	„
Egy drb fenyő heveder	0.70	„
1000 darab fenyőzsindely	5—6.50	„
Egy méter cser vagy bükk hasábfá	3.50	„
„ „ tölgy hasábfá	2.75	„
„ „ szil hasábfá	2.75—3.25	„
Egy méter fenyő vagy nyár hasábfá	1.75	„
Komáromban. 100 db 5 m. h., 29 cm. sz., 2.4 cm. v. lúczfenyő deszka, tutajjal együtt	72—80	„
100 drb 5 m. h., 29 cm. sz., 2.4 cm. vastag jegenyefenyő deszka, tutajjal együtt	62—72	„
100 drb 5 m. h., 7 cm. sz., 2.4 cm. vastag lécz	12—13	„
Egy köbméter fenyő épületfa	4.10—6.20	„
1000 darab fenyőzsindely	4.40—5.80	„
Egy méter cser hasábfá	4.25	„
„ „ tölgy „	3.50	„
„ „ bükk „	3.75	„
Kolozsvárt. Egy méter kemény tűzifa	2	„
Egy méter lágy tűzifa	1.50	„
Egy köbméter fenyő épületfa	3.20—5	„
Egy köbméter tölgy épületfa	5—7	„

Egy köbméter fűrészárú	12.80	frt.
1000 darab zszindely	4.50	"
Tordán. Egy köbméter deszka	20	"
Egy köbméter 4 szögze fűrészelt fenyő épületfa	14.80	"
Egy köbméter gömbölyü fenyő épületfa	6.80	"
" méter bükk hasábfa	2.50	"
" " fenyő "	1.75	"
N.-Károlyban. Egy mét. bükk hasábfa	3.25	"
Egy méter tölgy hasábfa	2.50	"
" " cser "	1.62	"
" " nyár "	1.50	"
" köbméter faragott tölgy épületfa		
10—16 cm. vastagságig	13	"
Egy köbméter faragott tölgy épületfa		
16—24 cm. vastagságig	11	"
Egy köbméter vésett és faragott épü- letfa (válu, csatorna)	19	"
Szálfa, faragatlan	6	"
Egy folyó méter tölgy fűrészdeszka 32 cm. széles, 7 cm. vastag	0.50	"
1000 drb nyárfa zszindely	5	"
1000 drb tölgy szőlőkaró 1 ¹ / ₄ m. h.	10	"
100 darab kőris keréktalp	10	"
100 drb szekérrúd	40	"
Egy köbméter fenyő szálfa	10	"
Furatlan fenyődeszka I. oszt. 6 m. h., 32 cm. sz., 2.6 cm. vastag	1	"
Furatlan fenyődeszka I. oszt. 6 m. h., 32 cm. széles, 5.25 cm. vastag	2	"

Furatlan fenyődeszka II. oszt. 15⁰/₀-al
olcsóbb.

Fenyőzsindely 14" h. 4 frt 50 kr, 16" h. 6 frt 50 kr,
18" h. 7 frt 50 kr.

Ide írjuk még, hogy a gubacs ára részint a vallonea gyengébb termése, főképen azonban azért, mert a juniusi nagy forróság s az erre következő esős idők különben igen szépek és jövedelmesnek ígérkezett gubacstermésünket legnagyobb részt megsemmisítette, már igen magas árt ért el s métermázsája Budapesten közelebről 18—20 frttal lett fizetve.

A külföldi üzletet illetőleg ez alkalommal kelet-felé kívánjuk t. olvasóink s fakereskedőink figyelmét utalni, a mint ezt már régebben és többször tevők, s arra intjük, hogy mielőbb siessenek ott piacot foglalni, mert e vállalkozás, bár az ottani hitelviszonyok igen gyarlók, igen kedvező sikert ígér, s mert ha sürgősen után nem látnak, gondosabb osztrák testvéreink nem sokára elhódítják előlünk a tért!

A harkályok érdekében.

Közli: Kovács István, gyakorló erdész Besztercebányán.

Az „Erdészeti Lapok“ 1879. évi október havi X-ik füzetében Pisó Kornél m. kir. erdőgyakornok ur a harkályokat mint kártékony és erdőpusztító madarakat írja le. Ezen állítását támogatva, hivatkozik a Ratzeburg Judeich-féle „Die Waldverderber und ihre Feinde“, továbbá az „Unsere Spächte von Altum“ című erdészeti művekre, valamint saját gyakorlati tapasztalataira.

Ezen kérdés, melyhez szakférfiaink közül vajmi kevesen szóltak, indított arra, hogy e téren 15 évi gyakorlat után szerzett tapasztalataimat a nyilvánosság elé hozzam.

Hogy a harkályok erdei madaraink egyik leghasznosabbikát képezik, sőt joggal mondhatni kertészei erdeinknek, ezen állításom kitünik az alább következőkből is. Kérem, ki tisztán a fa kérge alá rakott rovarpetéket, vagy a fa szíjácsába furódott számtalan rovarok álczáit, ha a harkályok nem volnának? mennyi fának kellene használati kora előtt elhalni és elcsenevészni, ha a harkályok közre nem működnek az erdőnevelésnél.

A harkályok pusztítják az erdeink tenyészését gátló rovarokat.

Hasznos munkájuk folyama alatt odvas fákban helyet készítenek költés, éjjeli szállás és zord idő ellen más rovarpusztító madarak számára, melyek ezek nélkül nem élhetnének.

Nélkülözhetővé teszik azon kiadást is, melyet nélkülök nagyobb mértékű mesterséges fészkek beszerzésére kellene fordítani.

Bátran merem állítani, hogy a harkályok egészséges fát soha meg nem támadnak; nem vagyok ugyan valami ornitholog, de hosszú tapasztalatom után annyit mégis bátor vagyok mondani, hogy a harkályokat csak az erdők pusztulásának megengedésével lehet védtelenül kiszolgáltatni, illetőleg tőlök az oltalmat megvonni.

Pisó Kornél ur a harkályok fejére hozott halálos ítéletet egy §-sal megtoldotta, és azt saját gyakorlati tapasztalata szerint ekként adja elő, miszerint szemtanuja volt egy *Picus Medicus* munkájának, a mint az a tobozokat tördelte, a kártevőt lelővén, bonczkés alá vette és gyomrában rovarok álczáján kívül nagy mennyiségű fenyőmagot is talált. Bizony mondhatom, sok ilyen műveletnek voltam szemtanuja; én magam is figyelmes voltam a harkályok által eszközölt ily műveletekre, és átvizsgáltam a letördelt tobozokat, de ime azokat rendesen telve találtam rovarok álczáival, és ezáltal elosztatva volt minden kétség, melyet a kártevő ellen támasztani akartam,

Magam is szemtanuja voltam, midőn egy harkály száraz fenyőgalyon munkálkodott; a galy jegenyefenyő csujját képezte és egészen csupasz volt; a harkály igen el volt foglalva, ugyannyira, hogy engem észre sem vett, bár a harkályok igen figyelmesek szoktak lenni; erre gondolatom támadt új fegyverem horderejét kipróbálni, és szokatlan távolban rálőttem, találva, leesett. A harkály ugyanazon fajhoz tartozott, melyet Pisó ur említ, én ugyan bonczkés alá nem vettem, hanem hazavitem és gyermekeimnek adtam játszani, ezek azonban anyjukat szorgalmazni kezdték, hogy süsse meg, honnemlétem alatt nőm megtisztította és hazajöveletemig további elkészítésével felhagyott; hazaérkezvén, előadta tervét a harkályt illetőleg, én megtiltottam annak megsütését, felhozván érvül, hogy az mérges rovarokkal táplálkozik; az asszony kíváncsi lévén, állításomat próbára téve, felbontotta a harkályt, és mit talál gyomrában? több félig megemésztett rovarok álczáján kívül nagy mennyiségű korhadt fadarabot! Ezen a leleten magam is csodálkoztam egy ideig, de később több vizsgálat után rájöttem, hogy ezen állapot csak akkor következik be, ha a harkályok hosszabb ideig táplálékhoz nem juthatnak, és így mohó falás következtében rovarálczák helyett redves fadarabokat is nyelnek el, s így történhetett azon eset is, melyet Pisó Kornél ur észlelt.

Végül még azon nézetemnek kívánok kifejezést adni, hogy mielőtt a halálos ítéletet a harkályok fejére kimondanók és pusztításához fognánk,*) mint az már két helyen történt, hol 86 harkályt lőttek le mint kártékony vadat, vegyük gondosabb megfigyelésre ezen fontos kérdést, és gyakorlati úton gyűjtsünk érveket, hogy joggal mondhassuk ki, hasznosak-e a harkályok erdeinkre, avagy károsak?

*) Lásd „Erdészeti Lapok“ 1880. évi I. füzet, 74. lap.

Különfélék.

A selmeczi m. kir. bányászati és erdészeti akadémián az 1880/81-ki tanév f. é. október havában kezdődik. A felvétel és beiratás október 6-án és 7-én történik.

Beiratási és segélyegyleti díj fejében egyszer mindenkorra 10 frt fizetendő.

Az akadémián tandíj nem fizettetik.

Bővebb felvilágosítást írásbeli megkeresés folytán az akad. igazgatóságtól kaphatni.

A m. k. bányászati és erdészeti akad. igazgatósága.

Andrássy Gyula gróf mint erdőgazda. Nem csak Bismarck foglalkozik az erdővel s Gladstone a favágással, de Andrássy Gyula grófunk is most, elvonulva a politikától, felkeresi a havasok fáradságos lejtőit s tanulmányokat tesz az erdőhasználat köréből, a mint ezt a napi lapok közelebről szintén írják. A gróf ur-ugyanis mult hó 27-én Kolozsvárról Ó-Fenesre s innen a havasokra ment, hogy az ott lévő terjedelmesebb fenyőerdő kihasználhatása iránt tájékozást szerezzen s mint írják, szükségesnek találta, hogy a Jára vize mentén fel Kis-Bányáig már a jövő tavasszal egy fuvarral járható út készíttessék, szándéka lévén ezzel kapcsolatban az is, hogy az Aljára vizét egész Borrévig fausztatásra alkalmassá tegye, hogy a fakereskedés nem csak szárazon, de vizen is történhessék. Vajha Andrássy gróf példája felkeltené főuraink figyelmét arra, hogy maguk is utána nézzenek erdeik ügyeinek, mert ekkor kevésbé vesztegetnék el a fát s több jövedelmet is nyernének az erdőből!

A Wagner-alapítvány gyűjtésének eredményéről a f. évi közgyűlésen beszámolni óhajtván, tisztelettel kérjük azokat, kik a gyűjtő-iveket még nem küldötték be, hogy adományukat vagy gyűjtésök eredményét sziveskedjenek hozzánk mielőbb beküldeni.

Az erdőtörvény országgyűlési tárgyalásának teljes és részletes szövege, az egyesület titkári hivatalánál példányonként 1 frtéért még megszerezhető lévén, figyelmeztetjük t. szaktársainkat, hogy a most életbe lépett erdőtörvény rendelkezéseit

sok tekintetben megvilágító ezen tanuságos és érdekes munkát ne mulasszák el megszerezni.

Magyarosodunk! Ruttner Antal, m. k. főerdőmester és az Orsz. Erd. Egyesület alapító tagja nevét „Rónai“-ra változtatta. Éljen! Az irói munkásság épentartása végett megjeyezni kívánjuk, hogy Rónai ur lapunk azon régi munkatársa, kinek közleményei most felcserélt vezetéknevén kívül Vesszősi, Zordfalvi, R. és Rút nevek alatt jelentek meg.

Változások az erdészeti szolgálat körében. A m. kir. pénzügyminister Horváth Béla m. kir. erdőpénztári ellenőrt a zombori jószágigazgatóság kerületébe m. kir. erdészszé; Tölgl Vilmos és Fritsch János kir. erdőgyakornokokat a zágrábi pénzügyigazgatóság kerületébe kir. erdészekké; továbbá Fuchs Béla és Valter Sándor végzett erdőmérnöki hallgatókat a kolozsvári jószágigazgatóság és Doleschall Géza végzett erdőakadémiai hallgatót az ungvári főerdőhivatal kerületébe m. kir. erdőgyakornokokká nevezte ki. Krausz Géza m. kir. erdőakadémiai tanársegéd Körmőcz szab. kir. és főbányaváros uradalmi erdészévé neveztetett ki.

Halálozás. Id. Seide József m. k. erdész és az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja meghalt. Béke poraira!

Az erdészeti államvizsgák és erdőőri szakvizsgák f. é. novemberhó 2-án és következő napokon fognak megtartatni. Az erre vonatkozó rendeletet lapunk jövő füzetében fogjuk közölni.

M e g h i v ó.

Az Országos Erdészeti-Egyesület f. hó 18-án délután 5¹/₂ órakor Temesvártt választmányi ülést tart, melynek egyik tárgyát a jövő évi egyleti költségvetés tervezete képezi. Tisztelettel felkéretnek tehát a közgyűlésre utazó választmányi tagok, hogy a fennirt időre Temesvárra jönni sziveskedjenek, hol a tanácskozás helye Scheint egyleti ügyvezető és m. kir. aligazgató urnál lesz megtudható. Budapest, 1880. szeptember 5-én. Elnöki megbizásból a titkár.

Erdészeti rendeletek tára.

Lapunk tartalma a jelen füzettől kezdve egy új rovattal szaporodik, melyben jövőre közölni fogjuk mindazon közérdekű erdészeti rendeleteket, melyek a kormány részéről kiadatnak, hogy így t. olvasóink lapunk útján azokat is birhassák s meg legyenek kimélve attól, hogy szükség esetében külön megszerezni vagy más helyt keresni legyenek kénytelenek.

—

Az erdők okszerű kezelését célzó 1879. évi XXXI-ik törvényczikk folyó évi juliushó 1-én életbe lépven, kedves kötelességemnek ismerem a t. erdészeti egyesületet is felkérni, miszerint figyelemmel azon fontos helyi és országos érdekekre, melyek hazánkban az erdők okszerű kezeléséhez és általában az erdőgazdaság helyes irányu fejlesztéséhez fűződnek, az erdőtörvény sikeres végrehajtására irányuló törekvéseimben hathatós segélyével támogatni sziveskedjék.

Azon szép remények, melyek teljesedését egyesek és az ország az erdőtörvény helyes alkalmazásától várják, kétségkívül jogosultak, a siker egyik részének feltételei azonban a gondos végrehajtás és a törvényes rendelkezés körén kivül eső tényezőkben, a honpolgárok jó akaratában, buzgalmában és áldozatkészségében is keresendők, s hogy biztosan feltalálhatók is legyenek, ahoz minden arra hivatott egyénnek és testületnek jó indulatu közreműködése szükséges. Ezen meggyőződésben, mint hazánk erdészeti érdekeink leghivatottabb képviselőjétől, a t. Országos Erdészeti Egyesülettől is teljes bizalommal várom el, miszerint egyfelől helyes irányu elvek és ismeretek terjesztésével, jó tanácsával s buzdításával, másfelől a törvény végrehajtásával megbizott hatóságoknak és közegeknek erkölcsi támogatásával az erdőtörvény által kilátásba helyezett siker biztosításához teljes erejével hozzájáruland s e módon maga is lehetővé tenni igyekezend azt, hogy erdőgazdasági ügyeink üdvös fejlődésnek indulhassanak.

Budapest, 1880. juniushó 30-án.

B. Kemény.

Utasítás az országos erdei alapot kezelő m. kir. pénztárak számára.

(Kiadta a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium folyó évi 22.562. szám alatt.)

1. §. Az országos erdei alap pénztári kezelése, az adóhivatalok számára 1873. évben kiadott általános pénztári ügykezelési utasításra való tekintettel, az alábbi külön utasítás mellett a m. kir. adóhivatalokra ruháztatik.

2. §. Az adóhivatal az országos erdei alapra vonatkozó, hozzá érkezett okmányokat, melyek alapján bevétel vagy kiadás teljesítendő, megvizsgálja az iránt, hogy vajjon bírnak-e azon kellékekkel, melyek a pénztári művelethez szükségeltetnek, s ezután azokat a változó illetményekre meghatározott számfejtő könyvben előírja.

3. §. Tíz forintot felül nem haladó lopások, vagy ugyanezen összeget felül nem haladó kártételek eseteiben, az első foku bírászkodás kis és nagy községekben a községi bírót is megilletvén, a községi bírák által megítélt pénzbüntetések a számadóhivataloknál egyenként nem tartandók nyilván; a községi bírák által havonként beküldendő és nyugtázandó büntetési pénzek egy összegben a számfejtési könyvben előírandók, és az erdei alap javára elszámolandók.

4. §. Az országos erdei alap bevételeiről és kiadásairól a megfelelő okmányokkal felszerelt külön napló vezetendő. Ezen napló havi végeredménye a bevétel- és kiadásra nézve elkülönítve külön tétel alatt, a forgalmi naplóba átvezetendő és a napló az illető forgalmi czikkhez csatolandó.

5. §. Ezen napló vezetése iránt mindazon szabályok irányadók, melyek az állami pénznaplók vezetésére nézve érvényesek; megjegyeztetvén, hogy a szóban levő alap sokoldalú viszonyainál fogva a naplók szövegezésére a legnagyobb figyelem fordítandó, s minden egyes bevételi és kiadási tétel oly kimerítően szövegezendő, hogy abból minden felmerülhető későbbi kérdésnél határozott felvilágosítás legyen adható; nevezetesen pedig a befolyt pénzbüntetésekről világosan kiteendő, hogy azok erdőrendészeti áthágásból, vagy erdei kihágásból, vagy pedig elkobzott tárgyak eladásából származnak-e, különösen súlyt fektetvén azon község megnevezésére is, melynek a törvényes $\frac{1}{5}$ -öd rész kifizetendő lesz.

6. §. A befizetett pénzbüntetések naplózása alkalmával az év, melyben az előírás történt, valamint a 7. §-ban említett jegyzék tétel-száma világosan kiteendő.

7. §. A beérkezett bírói ítéletről az A) minta szerint egy külön jegyzék vezetendő, melyben a bírói végzések ugyanazon sorrendben és ugyanazon tételek alatt előtüntetendők, a melyek alatt a szám-

fejtő könyvben előírtak, és abba az elkobzott tárgyak eladásából befolyt eladási árak is felveendők.

Ezen lajstrom minden hó végével lezárandó, illetőleg sommázandó és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium erdészeti számvevőségéhez beküldendő.

8. §. Ha a megítélt és a számfejtési könyvben előírt pénzbüntetés behajthatlan s e helyett az erdőtörvény 76. §-a értelmében elzárás alkalmaztatik: a pénzbüntetés a számfejtési könyvben leirandó és az eziránt kiadott birói utasítás vagy végzés *B)* minta szerint vezetendő jegyzékbe felveendő s ezen jegyzék minden hó végével ugy az elő- mint a leirási okmányokkal felszerelve az előbbi §-ban említett számvevőséghez beküldendő.

9. §. A be nem fizetett pénzbüntetések évnegyedenként kimutatásba foglalandók és ez további eljárás végett az illetékes közigazgatási bizottságnak előterjesztendő.

10. §. Az országos erdei alap összes pénzei alapszerűen kezelendők lévén, a m. kir. központi állampénztárnál ezen alap számára külön napló vezetendő, melybe a m. kir. adóhivataloknál nevezett alap javára, illetőleg terhére a forgalmi naplóban elszámolt bevételek és kiadások, a központi számvevőségnek naplózási tervezete alapján minden következő hóban felveendők.

11. §. Ezen napló minden hó 10-ig mellékleteivel együtt a m. kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium erdészeti számvevőségéhez átküldendő.

12. §. Ha a m. k. központi állampénztárnál ez alapot illetőleg a megelőző 10. §-ban említett forgalmi naplók után átszámított összegeken kívül más bevételek és kiadások is lennének elszámolandók, vagy ha az alap fölösleges pénzei a m. k. földmivelési minister határozata szerint állampapirokban lennének elhelyezendők: eziránt a m. k. központi állampénztár esetről-esetre külön utasítást veend.

Kelt Budapesten, 1880. évi augusztushó 6-án.

B. Kemény Gábor, s. k.

Melléklet az „Utasítás“-hoz.

R o v a t m i n t a

az országos erdei alap bevételeinek és kiadásainak elkönyvelésére.

Bevétel. 1. Pénzbüntetések erdőrendészeti áthágások után. 2. Pénzbüntetések erdei kihágások után. 3. Elkobzott tárgyak eladási árai. 4. Kamatok. 5. Különféle bevételek. 6. Visszatérített kamatozó kölcsönök. 7. Visszatérített kamatnélküli kölcsönök.

Kiadás. 1. Községi járulékok. 2. Perköltségek. 3. Visszatérítés mellett adott kamatozó segélyek. 4. Visszatérítés mellett adott kamatnélküli különféle kiadások. 5. Visszatérítés mellett adott kamatozó kölcsönök. 6. Visszatérítés mellett adott kamatnélküli kölcsönök.

Utasítás az erdei kihágások feljegyzésére szolgáló erdei rovatos naplók készítéséről és vezetéséről.

(Az erdőtvény 41. §-ában foglalt határozat alapján kiadta a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium 1880. évi 24,931. szám alatt.)

1. §. Az erdők közvetlen védelmével megbizott, felesketett erdőőrök s esetleg erdőtisztek által vezetendő erdei rovatos naplók (erdőtörvény 41. és 42. §.), melyek az erdei kihágások feljegyzésére szolgálnak, az alább /- alatt mellékelt minta szerint rovatozott papirból zsebkönyv alakjában készítendő, s abba a feljegyzések a következő utasítások szerint eszközzendők.

2. §. Az 1-ső rovatban minden egyes kihágási esetben külön sorszám adandó, azon czélból, hogy a károsítási esetek idézése és a naplóban való felkeresése könnyebbé tétessék, s másfelől, hogy az utolsó tétel sorszámból bármikor megtudható legyen, hogy az évnek letelt időszaka alatt az illető erdőőr területében hány kihágási eset lett felfedezve. A sorszámok minden új évvel elől kezdendők és az év végéig megszakítás nélkül folytatandók.

A 2-ik rovatba, mint a felirásból is könnyen kivihető, a kihágás elkövetésének ideje jegyzendő fel. A hónap szóval, a nap ellenben számmal irandó be, és pedig ezen utóbbi a rendelkezésre álló helynek mindig a legfelső részére, úgy hogy alája egyuttal a napnak szaka is (vajjon a kihágás reggel, a nap folyamában, vagy éjjel követtetett-e el) feljegyezhető legyen.

A 3-ik rovatba legelől a kihágást elkövetőnek neve, utána polgári állása és végül lakhelye, vagy állandó tartózkodási helye irandó.

Azon esetekben, midőn az erdőőr a tettest sem letartóztatni, sem felismerni nem bírta, előzetesen a tettes személyleírása, vagy azon jelek irhatók be a rovatba, melyek után az erdőőr annak kilétét felderíteni reméli. Megjegyezhető például, hogy a tettes menekülés közben olyan helyeken haladt el, hogy N. N. ismert egyénnel találkoznia kellett, kik által tehát valószínűen fel is ismertetett. Ha azután a személyleírásnak másokkal való közlése útján, vagy bármi más módon a tettes kiléte felfedeztetett, a szükséges feljegyzések utólagosan tétetnek meg s egyszersmind a kelet is pontosan beiratik.

E rovat kitöltésénél figyelmet kell fordítani az erdőőrnek arra is, vajjon a tetten ért kihágó önálló, azaz olyan egyén-e, ki tetteiért egyedül maga felelős. A törvény értelmében ugyanis (erd. törvény 84. §.) a családtagok, a gyámság és gondnokság alatt álló egyének, a cselédek, az iparos tanoncok és segédek és a gyári munkások által elkövetett erdei kihágások eseteiben az értéknek, kárnak és költségeknek

megtérítésére nézve a tettel együtt a családfők, gyámok, gondnokok, gazdák iparosok, gyárosok is felelősek, ha a kötelességszerű felügyeleti jog gyakorlását elmulasztották. Ily esetekben tehát ezen utóbbiaknak nevét is szélszerű feljegyezni.

A 4-ik rovatban a tetten kapott kihágónál talált és lefoglalt tárgyak, vagyis a zálogok jelölendők meg, s miután a zálogok a törvény értelmében (erd. törv. 146. §.) vagy a tulajdonosnak (ha t. i. egyezség jó létre), vagy a községi előljárásnak adandók át (állatok 48 óra, egyéb tárgyak legfeljebb 14 nap alatt), önigazolással azt is beírhatja utólagosan az erdőőr, hogy az elvett zálogot mikor és kinek szolgáltatta át.

Ugyan e rovatba jegyzendő be azon egyéneknek neve és lakása is, a kik a fenforgó kihágási esetről mint tanúk szerepelhetnek.

Az 5-ik rovatban legelőször a kihágás neve és módja. továbbá az erdőrész, melyben az elkövetett, irandó le. Azután feljegyzendő :

a) erdei lopásoknál (erd. t. 90—99. §.): az eltulajdonított vagy eltulajdonítani szándékolt tárgynak megnevezése, mérete, vagy mennyisége, még pedig a lehető legnagyobb pontossággal, miután az értéknek megállapításánál ezen feljegyzések szolgáltatják a legfőbb adatokat, továbbá mindazon körülmények, melyeknek ismerete a kártérítési összegnek és a pénzbírságnak kiszabásához szükséges; így például :

egész törzsek eltulajdonításánál (erd. t. 90., 91., és 93. §.): hogy az ellopott fa élő volt-e, avagy száraz vagy dült fa; élő fánál megint: hogy nem volt-e hagyonc, földfa vagy éppen magfa; ritkás erdőből vétett-e az vagy sűrűből; maradt-e a kivágás után nagy hézag hátra a zárlatban, vagy nem? stb ;

tuskólopásnál (erd. t. 91. §.): hogy sarjadás végett hagyott volt-e hátra vagy nem, s betöltötte-e a kihágó a kiásott gödröt, vagy nem?

ágak és galyak eltulajdonításánál (erd. t. 92., 93. §.): hogy élő fákról vágattak-e azok, vagy csak a földről és dült fákról szedettek; megsértettek-e az által maguk a fák is, vagy nem?

csemetéknél (erd. t. 91. §.): hogy 10 évesnél idősebbek voltak-e, vagy fiatalabbak?

kéregnél (erd. t. 92. 94. §.) hogy száraz fákról szedett-e az, vagy élőfákról hántatott le?

gubacs, tölgy és bükkmakk, mogyoró s más erdei famagvak eltulajdonításánál (erd. t. 95. §.): hogy élőfákról szedettek-e le azok, vagy csak a földről gyűjtettek?

b) legeltetési kihágások esetében (erd. t. 100—104. §.) az állatok nemének és számának megadásán kívül felemlítendő: vajjon az erdő, melyben a legeltetés történt, nem volt-e tilalom alatt,

vagy futóhomokon álló avagy éppen véderdő? el volt-e látva tilalmi jelvényekkel? idősebb lábas erdő volt-e az, vagy fiatalos? utóbbi esetben megint: hogy az állab idősebb-e 15 évesnél, vagy fiatalabb? ültetményeknél, faiskoláknál, ugyszintén a vetésből származott ertvényeknél pedig: hogy meghaladták-e azok a 6. évet vagy nem? ezeken kívül minden legeltetési kihágási eseténél felemlitendő még, hogy az időjárás száraz volt-e, avagy nedves?; a legeltetés tovább tartott-e egy napnál, vagy nem? stb;

c) kártételeknél (erd. t. 105—108. §.), melyek eltulajdonítási szándék nélkül, rosz akarattól vagy más indokból követtettek el, a kártétel nemének, és módjának szabatos körülírása mellett egyszersmind azon adatok is feljegyzendők, melyek a kihágó cselekménye folytán beállott vagy előre láthatólag beálló kár nagyságának megállapításához szükségesek. Így például:

ha a kártétel élőfák le- vagy bevágása, megfúrása, rovatozása, gyűrűzése, jelzése, lehámozása, fűrészelése, a gyökereknek feltakarása, gyantanyilások felszakítása stb. által követtetett el, (erd. t. 105. §.) feljegyzendő a fának neme, kora, méretei s azon kívül megemlitendő, vajjon a megsértés következtében a fák rövidebb vagy hosszabb ideig fognak-e sinleni: nem fognak-e egészen kiveszni? stb;

élőfák galyainak, ágainak letördelése-levagdalásánál (erd. t. 105. §.), a letördelt vagy levagdalt ágak mennyiségének pontos felvételén kívül bejegyzendő a naplóba a megsértett fáknak neme, mérete, s egyszersmind itt is megemlitendő, hogy a megkárosítás következtében növekvésükben sokat vagy keveset fognak-e veszíteni a fák, avagy végkép el fognak pusztulni?

ha levágott fák vagy más felhaználásra vagy eladásra előkészített erdei termékek (erd. t. 106. §.) rongáltattak meg, a megrongált tárgyak méretein vagy mennyiségén kívül az is feljegyzendő, hogy eredeti értéküknek körülbelől mennyi részét veszítették el azáltal az erdei termékek;

szénégetésre összehordott vagy ölbe rakott tűzi fának szétbontása, széthányása esetében (erd. t. 106. §.) feljegyzendő a mennyiség s egyuttal a munka napszám, mely ítélete szerint a helyreállításhoz szükséges; kerítéseknek, ároknak, medernek, partnak, töltésnek, hidnak, átmetszetnek, utnak, ergettyünek, csuszatóknak, vízfogónak vagy a fausztatásra szolgáló más eszközöknek, továbbá tilalmi tábláknak, az erdőfelmérés és erdőgazdasági beosztás jelvényeinek s más jelző vagy utmutató póznáknak, a távol-sági vagy bármely más az erdőművelés vagy használat céljából alkalmazott jelnek vagy műveknek megrongálása esetében pedig: a kézi-, ígás- és mester napszám, az anyagszükséglet és ezeken kívül azon veszteség is, melyet a birtokos a megrongált kezelési, üzemi, szállítási vagy közlekedési eszközöknek és tárgyaknak ideiglenes használ-

hatlansága folytán szenved; — ha az ilyen kártételek nagyobb mérvűek, úgy hogy az erdőőr a tényálladék megállapításához szükséges adatokat maga felvenni nem képes, a károsítás általános leírása után megemlítendő a naplóban, hogy a tényálladék felvételéhez szakértők szemléje szükséges;

ha valaki az erdőőr védelmére bizott időben a nélkül, hogy arra engedélyvel birt volna, földet, érczet, kőszent, követ, gypet vagy más talajalkatrészeket ásott (erd. t. 107. §.), az esetleg elvitt ilyenmü anyagok értékének feljegyzésén kívül, megjelölendő szabatosan azon kár, mely az ásás által a talajban, esetleg fagyökerekben, fákban stb. előidézett és egyuttal a költség is, mely a kiásott gödrök betöltéséhez, vagy a talaj kiegyengetéséhez szükséges;

ép ily módon eszközözendő a feljegyzés azon esetben is, ha valaki az erdőbe köveket vagy más, a talajra nézve kártékony anyagokat hord (erd. t. 107. §.);

ha az erdőben faizási vagy alomhordási vagy egyéb termékek szedésére engedélyvel bíró egyének a fát, galyat, almot, vagy egyéb erdei terméket nem a meghatározott mennyiségben, időben, vagy nem azon erdőrészből vitték, melyből annak vételére feljogosítva voltak (erd. t. 108. §.), feljegyzendő a mennyiség, a melylyel az engedélyezettnél többet vittek, s a kár, mely általuk esetleg elkövettetett, vagy a mely később a miatt származhatik, hogy a kártevők az illető anyagot más erdőrészből szedték, mint a melyből szedni jogosítva voltak;

ha pedig az engedélyesek az által követtek el kihágást, hogy alomgyűjtésnél, vagy galyszedésnél vasgereblyét vagy vágó eszközt használtak (erd. t. 108. §.), megjelölendő azon kár is, melyet esetleg a talajban, fákban, csemetékben vagy gyökerekben okoztak;

d) az erdőtvörvény 109—114. §-aiban megjelölt veszélyes cselekmények és mulasztások felfedezése esetében nemcsak a cselekmény maga vagy a mulasztás irandó le, de egyszersmind azon körülmények is felsorolandók, melyek a veszélyt kisebbé vagy nagyobbá teheték. Így például:

ha valaki az erdőben vagy az erdő közelében 100 méternyi távolságon belül a nélkül, hogy az erdőtvörvény 9. §. értelmében arra engedélyvel bírna, tüzet gerjesztett (erd. t. 109. §.), ezen cselekmény feljegyzésén kívül megemlítendő egyszersmind az is, vajjon e kihágás száraz vagy nedves időjárásakor, szeles vagy csendes időben, roszakaratból vagy valamely magában véve nem ártalmas czélből követtetett-e el; s ha az erdőőr a kihágásnak csak később jött nyomára: eloltotta-e a kihágó a tüzet vagy nem?

ha pedig valaki az erdőben felfedezett tüzet kioltani elmulasztotta (erd. t. 109. §.), felemlítendő, hogy

tehetségében állott-e az vagy nem, utóbbi esetben megint: hogy igyekezett-e a veszélyt másoknak is tudomására hozni, vagy nem, és ha azt elmulasztotta: volt-e arra alkalma, vagy pedig akadályozva volt a feljelentésben?

ugyanezekre kell figyelni az erdőőrnek azon kihágási esetek feljegyzésénél is, midőn valaki az erdőben kiütött tűz oltásában részt venni nem akar, vagy az oltást vezető hatóságnak rendelkezéseit nem teljesíti stb. (erd. t. 109. §.);

ha a most említett veszélyes cselekmények és mulasztások következtében erdőégés támadt (erd. t. 112. §.) akkor egyuttal, a mennyiben lehetséges, a kár nagysága is jelzendő;

az erdőtörvény 111. §-ban körülírt veszélyes cselekmények esetében, nevezetesen ha valaki jogtalanul vagy engedély nélkül, vagy az engedélyezett helyen kívül az erdőben ergettyűt (csusztatót) készít, meszet vagy szenet éget, szurkot vagy hamuzsirt, vagy kátrányt főz, kormot készít, fűrész vagy egyéb gödröt ás, furakodó vagy dolgozó helyet vagy műhelyt állít, épület-, szerszám vagy egyéb használatra szánt fát farag, vagy más hasonló munkát teljesít, részletesen leírandó a veszély, mely a kihágónak ezen tettei által az erdőt, az erdőben esetleg felhalmozott fakészleteket, az ertvényeket, közlekedési és szállítási eszközöket stb. fenyegethette, továbbá az esetleges zavar, mely ezen veszélyes cselekmények folytán az erdőben folyamatban lévő, vagy a közelebbi időben fogatosítani szándékoltt munkálatokban, például az usztatás, kiszállítás felrakásolásban stb. beállhatott volna; azon esetben pedig, ha a veszélyes cselekmények elkövetői, vagy a veszélyes cselekményekért felelős egyének megbízottai avagy munkásai az erdőőr által egyuttal lopáson is érettek, vagy azok által elkövetett tényleges károsítások is fedeztettek fel, akkor az erdei lopások és kártérítésekre nézve fennebb adott részletes utasítások szerint, az ellopott tárgyak neme, minősége és mennyisége, illetőleg az elkövetett károsítások nagysága is feljegyzendő;

ha az erdőőr valakit az erdőben engedély nélkül sertéssel, apró és nagy marhával tilos uton talál a nélkül, hogy valamely károsításnak nyomába jönni tudna (erd. t. 113. §.), ezen tény felemlítése mellett följegyzendők egyuttal esetleg azon gyanuok is, melyek azt bizonyíthatják, hogy az illető nem tudatlanságból vagy eltévedés következtében, de valamely rossz szándékból szegte meg a tilalmat;

ugyanezekre kell figyelni az erdőőrnek akkor is, midőn valakit fiatalabb utánnövények között talál, vagy midőn valaki az erdőben új utat tör a nélkül, hogy valamiféle kár elkövetése rábizonyítható lenne;

végül, ha az erdőőr a védelmére bizott erdőterületen, a közutakon kívül gyanus egyéneket talált s azokat kötelességéhez képest onnan kiutasította, feljegyzendő a naplóban, vajjon volt-e náluk fejsze, fűrész vagy az erdei termékek szedésére alkalmas más eszköz avagy fegyver; s ha igen, átszolgáltatták-e azt az első felszólításra; nem szegültek-e ellen s egyáltalában eleget tettek-e a kiutasító meghagyásnak? (erd. t. 114. §.)

A 6-ik rovatot nem az erdőőr, hanem a birtokos vagy az erdőtiszt, kinél az erdőőr a bejelentést teljesíti, tölti ki, egyszerűen bejegyezvén azon napot, melyen az erdőőr naplóját az illető kihágási esetek bejelentése céljából előmutatta, a mi az erdőőrrre nézve aztán bizonyítékot fog képezni az iránt, hogy ő a bejelentést valósággal megtette.

A „Megjegyzés“ rovatba végül azon észrevételeket írja be az erdőőr, a melyek a többi rovatokban nem foglalhattak helyet. Például: hogy a tetten ért kárttevő ellenszegült s csak erőszakkal engedte elvenni a 4-ik rovatban megjelölt zálogokat; vagy: hogy a kárttevő egészen vagyontalan; a tettes jól ismert fatolvaj, ki már több ízben volt erdei kihágáson érve vagy büntetve stb. stb.

3. §. Az erdei naplóba a bejegyzések az erdőőr által az általa tett felfedezések után azonnal s lehetőleg mindig a helyszínén és sajátkezüleg eszközözendők. Ezért az erdőőr a naplót szolgálatban mindig magával hordozza.

A feljegyzések írónnal vagy toll és ténálval eszközölhetők, a beirtakból azonban törölni vagy vakarni nem szabad.

Utánpótlásoknál a kelet minden alkalommal kiirandó. (Erdőtörvény 41. §.)

4. §. Miután az erdei kihágások bejelentése alkalmával a bírósághoz előterjesztendő kimutatások az erdei naplóban foglalt feljegyzések adataiból szerkesztendők, a napló beirt lapjai az elrongyolódástól, bepiszkosodástól a lehető leggondosabban megóvandók, egészen betelt naplók pedig megőrzés végett a birtokosnak, erdőtisztnek, vagy hivatalnak beszolgáltatandók.

Kelt Budapesten, 1880. évi augusztushó 17-én.

B. Kemény Gábor, s. k.

Napló-minta (a napló czime a külső borítékon.)

Az N. N. (birtokos) tulajdonát képező
-i erdőgondnokság
-i védkerületének
 N. N. felesketett erdőőr által vezetett erdei kihágás naplója 188..... évre.

Tételszám	A kihágás ideje		Az erdei kihágó neve, polgári állása és lakhelye	Az elvett zálog megjelölése, a tanuk neve	Az erdei kihágás nemének, módjának és helyének leírása, az eltulajdonított tárgy méreteinek és mennyiségének, vagy a károsítás nagyságának megjelölése	Az erdőbirtokos- vagy erdőtisztához történt bejelentés ideje	Megjegyzés
	hó	nap					
1.	június	11-én esti szürkületkor	Barna Tamás földműves Vajdakuton	Egy darab fejsze, egy darab szekerléc és egy tarisznya Mindhárom zálog a községi birónak adatott át, június 12-én	A „Szárás völgyből“ jövő uton találtam szekerével, melyen 2 db 7 mét. hosszú, 23 cm. vastag; 1 db 6 mét. h., 14 cm. vastag; 3 db 4 m. h., 7 cm. vastag lehántatlan tölgyfa volt. Bevallotta, hogy a „Merdek oldal“ nevű tölgyesből vette. — 1880. június 11-én. A tuskókat megtaláltam, 2 db volt; a fák ritkás erdőből vágattak ki. A hátrahagyott ág- és galyfa kitesz egy fél kétfogatu szekeret. — 1880. június 13.	június Mogyorosi erdőgondnok.	A tettes jó módú telkes gazda, hajlandó kitgyezkedni
2.	június	14-én délután	Firtos Mátyás, juhász Balogh János, zajkányi papnál	A juhot nem hajtottam be, mert a kihágást Koczur János és Bothár László erdőmunkások Fenyőfőről is látták és bizonyítják	57 db juhot legeltetett a „Cziheres“ nevű völgyben lévő 4 éves lúczyenyő ültetvényekben. A juhot a csemeték mintegy 15 holdon annyira megrongálták, hogy kétharmad részök valószínűen kipusztul, egy harmad részök pedig sokáig sinleni fog. A legeltetés, a lerágott csemeték után ítélve, többször ismételtetett s egy napnál bizonyára többre számítható. A kihágás felfedezése napján esős, nedves időjárás volt.	A bejelentést átvettem 1880. évi június 15-én.	A kihágás helyének közelében lévő havasi legelőkön más juhnyáj nincsen
			stb.	stb.	stb.		

A bel- és földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek által f. évi 37.635. sz. alatt kibocsátott szabályrendelet, az új erdőtörvény életbelépte előtt elkövetett erdei kihágásoknak elbírálása iránt.

(Melléklet a f. évi 37.635. sz. belügyministeri körrendeletéhez.)

A bel- és földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek az új erdőtörvény (1879. évi XXXI. t.-cz.) 164. §-a alapján minden félreértés s ebből eredhető zavarok és joghátrányok kikerülése végett ezennel kijelentik, hogy az erdőtörvény értelmében az eljárásra illetékes hatóságok sem mint első folyamodásu, sem mint felsőbb hatóságok semmiféle oly ügyekben nem járhatnak el, melyek 1880. évi juliushó 18-ka előtt tétettek folyamatba, ugyszintén nem járhatnak el oly cselekvényekre vonatkozólag sem, melyek juliushó 1-je után jelentettek ugyan fel, azonban juliushó 1-je előtt követték el.

Ezen ügyek és cselekmények az erdőtörvény életbelépte előtt illetékes hatóságok által bírálандók el a lehető leggyorsabban s pedig azon anyagi jogszabványok szerint, melyek az erdőtörvény életbelépte előtt érvényben állottak.

Kelt Budapesten, 1880. évi juliushó 31-én.

Tisza, s. k.

B. Kemény Gábor, s. k.

A m. kir. belügyministernek f. évi 37.635. szám alatt az ország törvényhatóságaihoz intézett körrendelete.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterrel egyetértőleg, az új erdőtörvények (1879. évi XXXI. t.-cz.) életbelépte előtt elkövetett erdei kihágások elbírálását illetőleg a mellékelt rendelet kibocsátását láttam szükségesnek, melyet a törvényhatóságnak idezártan oly felhívással küldök

meg, hogy törvényhatósága területén az erdőügyekben való eljárásra illetékes hatóságokat a jelen körrendeletben foglaltaknak szigorú megtartására utasítsa.

Kelt Budapesten, 1880. évi augusztushó 13-án.

Tisza, s. k.

Adományok a Wagner Károly emlékére teendő alapítványra.

Az Országos Erdészeti-Egyesületnél teendő ezen alapítvány célja : oly erdőtisztek segélyre szorult özvegyeinek vagy árváinak, kiknek férjük vagy atyjok az Országos Erdészeti-Egyesületnek első belépésétől kezdve állandóan és legalább öt évig tagja volt, évenként segélyt adni.

A mult füzetben közölt adományok összege
készpénzben 4336.⁵⁴ frt.

Ujabb adományok.

Bikkal Nándor, m. kir. erdőtanácsos	47	frt.
Erdélyi m. k. erdészeti tisztviselők	37. ⁸¹	"
Gartner Antal, m. kir. erdész	5	"
Homolka Lajos, " " "	5	"
Levitzky Albert, m. kir. erdőgyakornok	2	"
Fuchs János, m. kir. erdőgyakornok	1	"
Dogaru György, bérlő	4	"
Muszil K., bérlő	1	"
Waldner Dávid, bérlő	1	"
Heller Ignác, bérlő	1	"
Stern Jakab, bérlő	1	"
Elias Salamon, bérlő	0. ⁵⁰	"
Bheár Frigyes és társa, bérlők	2	"

Schleimer és Braun Béni bérlők	2	frt.
Russ Miksa, m. kir. erdőőr	1	„
Antal Vincze, segéderdőőr	1	„
Babó Tódor, „ „	0.50	„
Surányi Ignác, bérlő	1	„
Csáky János, bérlő	0.50	„
Roth Miklós, bérlő	1	„
Weisz Márk, bérlő	1	„
Schellberger Emil, m. k. erdőgyakorn.	2	„
Bárb Jakab, m. kir. erdőőr	0.50	„
Bárb Koszta „ „ „	0.50	„
Mezey Péter, „ „ „	0.50	„
Karátsonyi Traján, dijnok	0.50	„
Eck Ferencz, m. kir. erdőmester	8	„
Rosenberg József, földbirtokos	15	„
Hoffmann Antal, m. k. köza. erdőmester	20	„
Hoffmann Károly, okleveles erdész	10	„
Ujházy Dénes, m. k. köza. erdőmester	25	„
Puza Jenő, m. k. köza. erdész	10	„
Horváth Gyula, m. k. köza. erdész	10	„
Vuk M. és fiai fakereskedő czég	25	„

ezenkívül 1881. évtől kezdve három éven át évenként 10 frt.

Schmidl Soma, földbirt. és kéregtermelő	5.50	„
Helm Gyula, cs. kir. főerdész	5	„
Führer József, mészkereskedő	5	„
Balbach János, m. kir. erdész	5	„
Witt Károly, urad. körerdesz	5	„
Plech József, m. k. erdész	5	„
Wagner Alajos, m. k. erdővéd	1	„
Porsch János, m. k. erdővéd	1	„
Szartorisz János, m. k. erdővéd	1	„

Kiss D., ügyvéd	1	frt.
Belházy Emil, m. kir. erdőrendező	25	„
Landerer Arthur, m. k. köza. erdész	5	„
Darovszky János, m. k. köza. faraktárőr	0.50	„
Bach Ferencz, m. k. köza. erdőőr	0.50	„
Zsebő Pál, m. k. köza. erdőőr	0.50	„
Bilohratzky Mihály, m. k. köza. erdőőr	0.50	„
Varga Ferencz, m. k. köza. erdőőr	0.50	„
Zsarnóczay Ede, m. k. köza. erdőőr	0.50	„
Schuszter Ferencz, urad. erdész	4	„

Összesen 4651.³⁵ frt

készpénzben s ezenkívül aláírással biztosítva 405.⁶¹ frt.

Budapest, 1880. augusztushó 31.

Az „Erdészeti Lapok“ szerkesztője.

Az Országos Erdészeti-Egyesület pénztáránál teljesített befizetések.

(1880. augusztus hónapban.)

Befizetés. frt.	Befizetés. frt.
Albrecht Ferencz, m. k. erdőgyakornok 4 „	Dávid Sándor, mérnök 4 „
Arcz Károly, m. kir. pénzt. ellenőr 5 „	Dőry József, m. kir. számvizsgáló 8 „
Bikkal Nándor, m. k. főerdőtanácsos 54 „	Divald Gyula, m. k. faraktártiszt 8 „
Bükhely Antal, főerdő- mester 1 „	Eszterházy herceg- ség zárgondnoksága 12. ⁰⁵ „
Balás Pál, m. kir. h. erdőmester 160 „	Fügh Ottó, m. k. ispán 8 „
Berghold Károly, kör- erdész 8 „	Gasser Lipót, fegyver- gyáros 3. ¹⁰ „
Bedros József, prim. erdőgyakornok 8 „	Győry Géza, érseki fő- erdész 1 „
	Helm Gyula, cs. kir. főerdész 15 „

	Befizetés.	frt.		Befizetés.	frt.
Jakabffy Miklós, föld- birtokos	8	"	Székely Mihály, m. k. akad. tanár	8	"
Kania Nándor, nyug. polgármester	8	"	Schmidl Soma, föld- birt. és kéregterm.	10	"
Kolczonay Antal, püs- pöki erdész	8	"	báró Szegedy-Ensch Károly, földbirtokos	8	"
Kugler Lajos, m. kir. közp. főerdész	8	"	Schusztér Oszkár, m. k. erdőgyakornok	8	"
Kutrovátz Károly, fő- erdész	8	"	Szilnitzky Gyula, m. k. erdőgyakornok	4	"
Nitnausz Gyula, m. k. köza. erdész	8	"	Szőcs Miklós, m. kir. erdőgyakornok	8	"
Pukács Antal, m. kir. erd. számvivő	2	"	Steyrer József, m. k. erdőmester	8	"
Pirkner Ernő, m. kir. erdész	5	"	Scherffel Samu, nyug. m. k. erdőtanácsos	5	"
Patzl Jenő, főerdész	6	"	Tindly József, erdőm. Véssey Mihály	8	"
Riedl Ödön, erdőmest. Rosenfeld	8	"	Weisz Dániel, m. kir. erdővéd	2	"
Schusztér Ferencz, urad. erdész	1	"	Wagner Gusztáv, m. erdész	8	"
Stoltz József, m. k. erd. Stoltz József, m. k. erd.	8	"			

P á l y á z a t.

8256. sz. Alulírott jószágigazgatóság kerületében lévő lugosi erdőhivatalnál megüresedett pénztári ellenőri állomás betöltésére ezenel pályázat nyitattik.

Ezen XI-ik rangosztályba sorozott, 500 frt évi fizetés, 34 ürméter tűzifa, 4 hold terményföld, szabad lakás, vagy ennek hiányában a fizetésnek 15°/_o-át tevő lakpénz élvezete s a tisztí fizetés $\frac{2}{3}$ -val egyenlő biztosíték letételének kötelezettsége van összekötve.

Pályázók felhivatnak, miszerint sajátkezüleg irt, életkorukat, végzett tanulmányaikat, számviteli és pénzkezelésbeni jártasságukat, az eddigi összes szolgálatukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványaikat, melyben a hivatalos magyar nyelvnek szó- és írásban való teljes birásán kívül, a német- és román nyelvnek birása is igazolandó, hatóságuk útján ezen hirdetménynek a „Budapesti Közlöny“-ben leendő megjelenésétől számítandó 4 hét alatt ezen jószágigazgatósághoz nyujtsák be.

Temesvárt, 1880. augusztus 23-án.

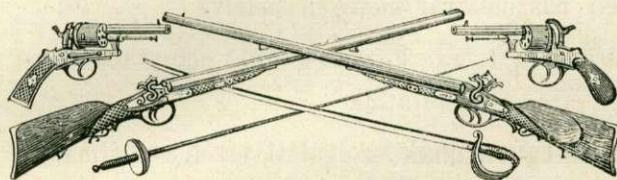
M. kir. jószágigazgatóság.

Hirdető-melléklet az „Erdészeti Lapok“ 1880. évi IX. füzetéhez.

Az „Erdészeti Lapok“ mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Dijszabályzat. Az első negyven (40) sorért soronként negyven (40) krajczár, az erre következő husz (20) sorért, illetőleg a 41 egész 60-ik sorig, soronként harmincz (30) krajczár, míg a 60-ik soron felül következő minden sorért egyenként husz (20) krajczár számítatik.

Táblázatok nyomdai szabály szerint kétszeres árral számítatnak.

Fontos utazóknak, vadászoknak, tiszteknek és másoknak.

Revolverk, fegyverek, vadászati eszközök,

különféle egyenruhák, valamint a fegyverszakba vágó mindennemű cikkek

Bécs, Ottakring
Festgasse 11/13.

GASSER LIPÓT

Raktár Bécs,
I. Kohlmarkt 8.

fegyvergyára által, jótállás mellett legjobb minőségben és legolcsóbb áron szállítatnak.

Illustrált árjegyzékek bérmentve és ingyen küldetnek.

NEUSCHLOSZ J. FIAI

fa-áru s kir. kiz. szabadalm. parkét-gyára

Budapest, feldunasor 53. sz.

ajánlja nagy választéku parkét-jeit.

Folytonosan nagy készlete van száraz, hibátlan tölgyfa amerikai padlózatból. Három évi garantiát nyújt.

Parkét-lerakást helyben, mint vidéken jól és jutányosan eszközöltet.

Kivánatra mintákat és árjegyzéket bel- mint külföldre, legnagyobb készséggel bérmentesen küld.

Elvállal szerszám- és épületfa-szállítást, ács- és asztalos-munkákat igen mérsékelt feltételek mellett.

A legjobb

igen czélszerű és legszebb kiállításu

vadászkabátokat,

melyek utazási célokra is alkalmasak,

ajánlja **KLEIN D.**, uriruha-üzlete,

Budapesten, Váci és Zsibárus-utca szögletén.

1 vadászkabát legjobb stájer lodenből 17 frt.

1 ugyanolyan, téli használatra, melegen bélelve 22 „

A megjelölt kabátok a t. cz. közönség által nagy tetszéssel fogadtattak.

 Erdőtiszti egyenruhák szolgálati és diszalkalmakra szintén jutányos áron készíttetnek.

Hirdetmény.

Mindennemü

vadász-, katonai egyenruha és civilruha

legjutányosabb árak mellett megrendelhető

Rosenthal H.-nál

az arany sisakhoz.

A m. kir. vallás-, és közoktatási nagyméltóságú ministerium,
közalapítványi erdőtisztek és erdőőrök egyenruha-szállítója.

Budapest,

Haas-féle palota, Gizellatér, 1. szám.

Előfizetési felhívás

a „**VADÁSZ-LAP**”

czimű havonként 3-szor megjelenő képes szaklapra.

Szerkeszti és kiadja :

Sárkány János Ferencz,

a pesti lovaregylet titkára s a „Vadász- és Versenylap” szerkesztője.

Ára egész évre 6 frt, hat hónapra 3 frt.

A „Vadászlap” összekötetésben levén az ország minden vadász területével: igen érdekes kimutatásokat hoz az idej fogoly-, fürj-, fácán- és nyultenyészet hogyan állásáról vidékenként, valamint őszre és télen át a vadászatokról. Ezenkívül a legújabb fegyverek ismertetését és a vizslászat és ebnevelés köréből hasznos ismertető cikkeket a hazai legjobb vizsla-kedvelők s tenyésztők tollából. A július—decemberi félévben hosszú tárcza-cyklusokat hoz Cariudó (Coburg herceg) vadászatairól 4 világrészben; továbbá hg Czetwertynski Boris naplója után az ő és gr. Batthyány Elemér, br. Orczy Elek és Captain Gerard vadászatairól Indiában tigrisekre és elefántokra stb. stb.

Az előfizetési pénzek a szerkesztő **Sárkány János Ferencz** nevére Pest, Nemzeti Casino, intézendők.

Pályázat.

5214. szám. Alulirt m. k. jószágigazgatóság kerületében 600 frt fizetés, 41 ürköbméter tűzifa, 10 hold földilletmény, szabad lakás vagy annak hiányában a fizetés 15%-ával azonos lakpénz élvezetével összekötött raktártisztai állomás üresedett meg.

Pályázni óhajtók felhivatnak kellően felszerelt kérvényeiket f. évi szeptember 25-ig ezen igazgatóságnál benyújtani.

Besztercebányán, 1880. évi augusztushó 24-én.

M. kir. jószágigazgatóság.

P á l y á z a t o k.

6423. szám. Alulirt jószágigazgatóság kerületében egy a XI. rangosztályba sorozott, évi 600 frt fizetéssel, szabad lakással, vagy annak hiányában az évi fizetés 15⁰/₀-át tevő szálláspénzzel, a nyugdíja be nem számítható és köbméterenként 1 frt 46.⁵ krjával beváltható évi 34 köbméter kemény tűzifa, 56 kilogram sójárandóság, és tehéntartásra holdanként 5 frtjával megváltható 7.⁵ kataszt. hold terményföld haszonélvezetével, végre az évi fizetés ²/₃-ával felérő tisztibiztosíték készpénzbeni letételének kötelezettségével egybekötött faraktisztizti állomás betöltésére pályázat nyittatik.

Pályázók felhivatnak, hogy jó sikerrel végzett szaktudományaikról, a felsőbb erdészeti államvizsga letételéről, eddigi szolgálatukról, a számviteli szakmában szerzett jártasságukról, a megyében divó román és ruthen nyelvnek szóban, a magyar nyelvnek szóban és írásban tökéletes birásáról szóló okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1880. évi szeptemberhó 15-ig terjesszék be alulirt igazgatóságához.

M.-Sziget, 1880. augusztushó 7-én.

M. kir. bánya és jószágigazgatóság.

(Utánnymot nem díjaztatik.)

3513. szám. Az alulirt m. kir. jószágigazgatóság kerületében egy III-ad osztályu erdési állomás megürülvén, annak betöltésére ezennel pályázat nyittatik.

Ezen állomással egybekötött járandóságok : 600 frt évi fizetés, természetbeni lakás, vagy annak hiányában a fizetés 15⁰/₀-ának megfelelő lakpénz, 150 frt utazási, 350 frt ló- és kocstartási és 15 frt irodai átalány, 42 ürköbméter tűzifajárandóság és 10 kat. hold illetményföld.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodványukat, melyhez az erdészeti szaktudományok végzéséről, a felsőbb erdészeti államvizsga letételéről és a magyar nyelvnek tökéletes birásáról szóló hiteles bizonyítványok csatolandók, legkésőbb szeptemberhó 20-áig ezen igazgatóságához nyujtsák be.

Kolozsvártt, 1880. augusztus 5-én.

A m. kir. jószágigazgatóság.

Makk kerestetik.

Az ozorai uradalom erdőgazdasága ertési czélokra 500 méter-mázsa jó minőségű cser, kocsános vagy fürtös tölgymakkot óhajt vásárolni, kéretnek a t. termelők az eladásra szánt makk nemét, mennyiségét és a legközelebbi vasutállomást, Kutrovázt Károly főerdésznek legkésőbb október 20-áig tudomására juttatni. Paáriban, utolsó posta Tamási, Tolnavármegye.